

Múlt

Válogatta: Szécsi Magda

Erős rendület viszi véghez nemegyszer, mit hosszú idők békésen nem hajthattak végre. Ez állítást a történetírás igazolni látszik. Azonban tekints mélyebben, s látni fogod a rendületet vagy hosszú idő által előre készített végrehajtásnak lennie, vagy ha nem, akkor az előre nem készült s korán vagy kor ellen erőszakosan felkényszerített rengést cél nélkül pusztítani, s vagy az egyetemi szellem által nyomaiban semmivé tétetni, vagy ellenkező esetre következeiseiben a késő maradék nyomorúságát is folyvást eszközölni.

Égiháború és volkánkirohanás miatt és mikor szükségesekek? Isten tudja, kinek bölcsessége s ereje milliom világokat kormányoz. Ily égiháborúk s volkánkirohanások az erkölcsi világban a néptámadások: s ezek, mint amazok, a sors örök haladású törvényeiben íratlak meg. Vigyázz, nehogy valaha szentségtelen kezekkel a történetek forgó kerekéhez nyúlj! Nagy Sándor és Etele, Mahomet és Nagy Károly császár, Julius Caesar és Napóleon csak eszköz valának a sors kezében, kik más időben s más körülmények közt vagy tetteket előhozni nem tudtak, vagy előhozni akarván, mindjárt kezdetben elsüllyedtek volna.

Kölcsey Ferenc 1837

Jelen

Válogatta: Paksi Éva

„Elfogadom a másikat olyannak, amilyen. Egyedül a tiszta Anyai Szeretet képes elfogadni valakit lényével, sorsával, jó és rossz tulajdonságaival, gyengeségeivel együtt. Nem köti feltételekhez a szeretetét: ez az erőszakmentes elfogadás az, ami a jó közösség feltétele, ahol sokféle sors és jellem él együtt, harmóniában. Jó anyának, ha hat gyereke van, mindegyikkel másképp beszél, mert tudja, hogy mindegyik más ember – már a pólyában is más volt mind a hat.

A jó közösségnek feltétele a megértő szeretet. Soha nem szorít magához annyira, hogy a szabadságodat elveszítsd. Ez a mintája az „emberi” közösségnek. Az én és te, mi és ti kapcsolatának. De az első lépés nem másokon – rajtam múlik!

(Müller Péter)

Ne rettegj folyton!

Síránkozással ne idézd a bajt.

Rettegésed pókháló-fonállá rajtam

Nem szabadulsz tőle. Beleszövöd magad.

(Szepes Mária)

Fotó: Halász Katalin

ROMA LAP
Megjelenik
havonta.

Megjelenik havonta a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Közalapítvány és az NCA támogatásával. Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány 5000 Szolnok, Aranka utca 3. – Telefon/Fax: 06-56/513-952, 513-953, 513-954. Levelezési cím: SZOLNOK Pf.: 77 5001 – e-mail: otka@interware.hu – Internetcím: www.lungodrom.hu. Főszerkesztő: Paksi Éva – Főmunkatárs: Farkas Kálmán – Tervezőszerkesztő: Gudmon Andrásné. Munkatársak: Hegedűs Sándor, Józsa Zoltán, Nyári Gyula, Rácz Lajos, Szécsi Magda – Szerkesztőségi titkár: Pálfi Elvira. Felelős kiadó: Farkas Flórián

Címlapfotó: Nyári Gyula

Nyomdai munkák: KARCAGI NYOMDA KFT. – Felelős vezető: Tankó Csaba ügyvezető igazgató – ISSN 1216-982X

Szécsi Magda

Potyautasok az egészségügy haldokló lován...

„A biztosítási piac megnyitása” című, szakmainak mondott dolgozat tutira nem életük főműve a szerzőknek: az egészségügyi miniszteren kívül, **Mihályi Péternek, Antal Lászlónak, Bauer Tamásnak, Bokros Lajosnak, Csillag Istvánnak és Surányi Györgynek.** Már csak azért sem, mert eddigi munkásságuk során, sohasem foglalkoztak az egészségügyi rendszer közgazdasági problémáival, de az tény, hogy ők voltak a nyolcvanas évek legnevesebb reformközgazdászai. Ők azok, akik kitalálták, hogy be kellene vezetni Magyarországon a több biztosítós rendszert, mert a magántulajdonban lévő és egymással versengő biztosító lenne a csodatabletta az egészségügy irtózatossá bajaira. Én nem hiszek ebben, azaz nem ebben hiszek, hanem a jövedelemarányos járuléokban. És míg **Gyurcsány Ferenc** miniszterelnök a dolgozat kapcsán nagy színészi beleéléssel a szakemberek véleményét kérte „Az egészségbiztosítási reform 2007–2009” című konferencián, addig Magyarország legszegényebbjei a „lenni vagy nem lenni” kérdését feszegették, mint lepotyautasozott, mint a gazdagok által lenézett, mint emberszemétné tartott, mint idegvégződésekkkel teli „semmik”, pedig ezekből a „semmikből” élhetnek jól a kiváltságosok, és játszhatnak királyosat, hadvezéreset, vagy minden magyarok cár atyuskáját...

Tisztázzuk, kik a potyautasok. A potyautasok elsősorban emberek! Potyautas az, aki úgy vesz igénybe bizonyos szolgáltatásokat, hogy nem fizet érte. Potyautas az, aki nem fizet járulékot, és helyette más sem fizet. De potyautas az is, aki fizet ugyan, de nem a tényleges jövedelme után. **Elméletileg tehát, magából a miniszterelnökből is lehet potyautas, ha nem a tényleges jövedelme után fizet!** A lapokban orba-szájba nyilatkozik boldog-boldogtalan a megoldásról. Vannak, akik szerint a bérjárulékokra épített finanszírozási rendszer potyautas viselkedésre ösztönöz. Vannak, akik szerint ez hülyeség, és ebből az következik, hogy a nem munkából származó jövedelmeket kell megadóztatni. **Szerintem, és még sokak szerint a valódi megoldás a jövedelemarányos járulék lehet.** Egy, mert olcsó, kettő, mert elfogadása esetén a társadalom érzékenysége az elesettek iránt bizonyítható lehetne, miszerint meghatározott szintű egészségügyi ellátás mindenkinek jár, de aki nem tudja befizetni a megállapított biztosítási díjat a szegénysége miatt, azok helyett tegye meg ezt a központi költségvetés. Sajnos én nem vagyok szerencsés abban az értelemben, hogy naponta okos emberekkel találkozom, mint állítólag Gyurcsány Ferenc teszi, ezért is tűnt fel nekem egy ragyogó elme, ebben az országnyi sötétségben. A ragyogás neve: **Németh György.** Aki közgazdász. Ő tökéletesen átlátja a problémákat. A jövedelemarányos járulékból fakadó problémákat is. Németh György annyira logikus, hogy nem is értem, miért nem vele dolgoztatták ki az egészségügyi reform tételit, megoldásait! A jövedelemarányos járulékokról a következőket mondta:

„Ez a megoldás számos problémát vet fel. Az első probléma, hogy a társadalom minden tagja esetén, időről-időre újból meg kellene határozni a biztosítási díjat, ami időrabló és költséges. A biztosítást, ami nem csupán a biztosított kívánsága lehet, hanem a biztosító jól felfogott érdeke, mindig határozott időtartamra kötik. A biztosító nem tekinthet el a biztosított személyét érintő változásoktól, például krónikus betegségektől. A második, úgynevezett határeset – probléma. A nagyobb kockázat (magasabb életkor, krónikus betegség, stb.) nagyobb biztosítási díjat jelent, és ha azt az egyébként nem is alacsony jövedelmű biztosított meg tudná fizetni, az életszínvonala mélybe sülyedne. Betegsége szegénységet jelent, ha nem úgynevezett jövedelmi szegénység. Ha a társadalom úgy gondolja, hogy ez elkerülendő, akkor felállíthat ugyan szabályokat, például a biztosított érdekelt lesz valós jövedelme eltűkolásában, a biztosító pedig magasabban megállapított díjban, mivel úgy is az állam fizet. Elkerülhetetlenek lesznek a sok időt és energiát felemésztő viták, a hatóságok újabb és újabb szabálmódosításokkal és pontosításokkal igyekeznek zární a kiskapukat, ami még inkább bonyolultabbá teszi a rendszert, miközben új kiskapuk nyílnak stb.”

Hát igen! **Valami jó megoldás kellene, de egészségügyben nincsenek tökéletesen jó megoldások, mert betegségeink, lehetőségeink, anyagi állapotunk sem egyforma, éppen ezért nem kellene az egészségügyi miniszternek egyenruhába öltöztetni a kórházakat, az orvosokat, a betegeteket, a szegényeket, a gazdagokat...** Ha feltételezzük is, hogy a jövedelemarányos járulék rendszer működőképes az aktív korosztályok esetén, semmiképp nem az, ha gyermek van egy családban, annyi biztosítási díjat fizetnek a szülők, és a gyermekágyas kismama biztosítási díjáról sem szabad megfélekezni, ami tovább csökkenti majd a gyermekvállalási kedvet, miközben ennek negatív társadalmi és gazdasági hatása nyilvánvaló. A nyugdíjas korúak nagyon nagy hányada, a krónikus betegségben szenvedők végképp ellehetetlenülnének, mert a nyugdíjaskor betegségeire egyszerűen nem lehet pénzügyileg felkészülni! De a jövedelemarányos járulék még mindig emberségesebb minden más felvetődött ötletnél, úgy, hogy én erre voksolnék, ha érdekelné **Molnár Lajost** a véleményem. És szeretném figyelmébe ajánlani, hogy Jordániában törvény van arra, ha valahol felépül 12 darab ház, a tizenharmadiknak kötelezően iskolának kell lennie, amihez egy orvos is tartozik. Ennyire fejlett és humánus Jordániában az oktatás és az egészségügy, míg nálunk iskolákat, kórházakat zárnak be. A cigánytelepeken balkáni állapotok uralkodnak, nincs ivóvíz, alultápláltak az emberek és szinte születésüktől egészen halálukig betegek, a körülmények miatt! Ebben a témában is érdemes lenne konferenciát szervezni, de még fontosabb lenne megszüntetni az áldatlan állapotokat...

Nagy Gusztáv – Fotó: LD archívum

ÁLLAMI KITÜNTETÉSEK MÁRCIUS 15. ALKALMÁBÓL

❖ *Dr. Sólyom László*, a Magyar Köztársaság elnöke – a miniszterelnök előterjesztésére – nemzeti ünnepünk, március 15-e, az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc kezdetének, a modern parlamentáris Magyarország megszületésének napja alkalmából Kossuth-díjat adományozott *ifj. Sánta Ferenc* Liszt Ferenc-díjas hegedűművésznek a XIX. és XX. századi klasszikus és népszerű zeneirodalom magyar stílusban való tolmácsolásáért, a hazánk zenei kultúrájának részét képező cigánymuzsika magas szintű műveléséért.

Dr. Hiller István oktatási és kulturális miniszter – dr. Sólyom László köztársasági elnök megbízásából – a Magyar Köztársasági Ezüst Érdemkereszt (polgári tagozat) kitüntetését adta át *Horváth András* roma hagyományörzőnek, valamint *Nagy Gusztávnak*, a Kalyi Jag Roma Nemzetiségi Szakiskola, Szakközépiskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény cigány nyelv és irodalom tanárának; a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje (polgári tagozat) kitüntetését adta át *Mezei István* sportmenedzsernek, az Európai Cigány Labdarúgó Szövetség elnökének.

Kiss Péter szociális és munkaügyi miniszter – dr. Sólyom László köztársasági elnök megbízásából – a Magyar Köztársasági Ezüst Érdemkereszt (polgári tagozat) kitüntetésben részesítette *Mezei Béla* vállalkozót, kiskereskedőt a roma kisebbség felemelkedéséért folytatott példamutató magatartása, szorgalma elismeréséül.

JÁRÓKA LÍVIA: ÉVRŐL ÉVRE NŐ A ROMÁK KIREKESZTETTSÉGE

❖ Számos részletes tanulmány áll rendelkezésünkre a romákról, ezeket azonban sem tagállami, sem európai uniós szinten nem követik politikai felelősségvállalást igénylő valóságok. A romák kirekesztettsége évről évre nő – hangsúlyozta *Járóka Livia* európai parlamenti (EP) képviselő Brüsszelben annak kapcsán, hogy két EP-bizottság meghívására beszámolót tartott munkájáról az etnikai kisebbségek társadalmi integrációjával, munkaerőpiaci részvételének növekedésével foglalkozó, az Európai Bizottság illetékes főigazgatósága által életre hívott szakértői csoport.

A szakértői csoport feladata olyan stratégia kidolgozása, amelynek segítségével megvalósul az etnikai kisebbségek teljes munkaerőpiaci részvétele az Európai Unióban belül. A munkacsoport másik kiemelt feladata, hogy az Esélyegyenlőség Európai Évének (2007) vége előtt jelentést nyújtson be az e témában megvalósítandó ajánlásokról. A fideszes képviselő elmondta: az európai szintű pártok már felismerték annak jelentőségét, hogy programjaikban kiemelt kérdésként kezeljék a roma integráció kérdését. Mint hozzátette, saját pártja, az Európai Néppárt – az európai parlamenti pártok között elsőként – programot fogadott el a roma kisebbség oktatási és foglalkoztatási helyzetének javítására. Az Európai Néppárt dokumentuma stratégiai célként határozza meg a romák foglalkoztatottságának növelését a közszférában és a magánszférában, vállalkozásaik támogatását, a képzés és átképzés erősítését.

KORUNK ÉS VILÁGUNK ROMASZEMMEL

❖ Cigány származású amatőr képzőművészek alkotásaiból nyitottak tárlatot már-

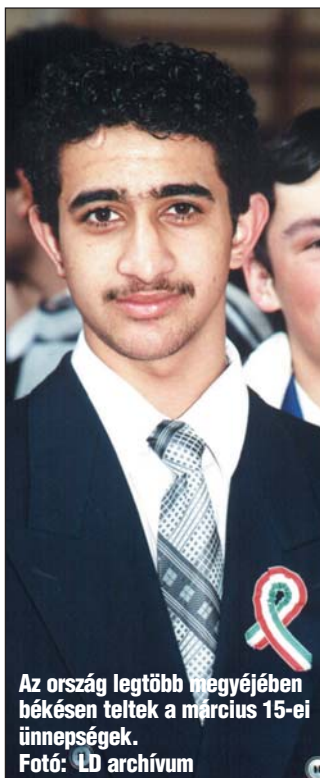
cus 6-án Vásárosnaményban. A kultúra hajlékában március 30-áig megtekinthető kiállítást a Megyei Pedagógiai Intézet és az Esze Tamás Művelődési Ház szervezte. A két intézmény összefogása segíti nem csak a cigány kézműves hagyományok felkutatását, hanem ezen túlmenően a romatradíciók ápolását is – hangsúlyozta a kiállítás kapcsán *Iványi Tamás*, a művelődési ház igazgatója. A tárlatot a publikum figyelmébe ajánló *Schmidt Sándor* beregi népi iparművész arra hívta fel a figyelmet, hogy a tárlat legnagyobb erőnye, hogy közelebb hozza a látogatókhoz az autentikus cigánykultúrát, s egyben segít eltávolodni a közhelyektől és előítéletektől. A kiállításon többnyire festmények láthatók, de kiállítottak fazekasmunkákat, vesszőből font dísz tárgyakat, illetve egykoron használatos eszközöket. Egy makett révén a romák életmódjába is betekinthe- nek az érdeklődők.

VISSZAKAPJÁK A FOGYASZTÓK A GÁZSZÁMLA-TÚLFIZETÉST

❖ Április elsejétől visszahatják a gázfogyasztók a korábban a megszokottnál enyhébb időjárás miatt túlfizetett összeget, tette lehetővé a kormány a vonatkozó rendelet módosításával. A fogyasztó dönthet, hogy visszaigényli-e a többletet, vagy inkább a havi díj csökkentését kéri a következő hónapokra, ha a szolgáltató az átalánydíjas rendszerben a tényleges fogyasztásnál nagyobb összeget számláz ki. Ha a fogyasztó a készpénzes visszafizetést választja, akkor a kormányrendelet értelmében a szolgáltató köteles a kérelem kézhezvételétől számított 8 napon belül készpénzben visszaadni.

MÁRCIUS 15.

❖ Az ország legtöbb megyéjében békésen teltek a március 15-ei ünnepek, a fő-

Az ország legtöbb megyéjében békésen teltek a március 15-ei ünnepségek.
Fotó: LD archívum

városban azonban ismét összecsapások voltak a rendőrök, és a tüntetők között. Sokáig úgy tűnt, Budapesten is viszonylag békésen múlik el az ünnep, bár a délelőtti rendezvényeket is több helyen bekiabálások, fűtyülések zavarták meg. A Petőfi-szobornál tojással dobálták meg a főváros főpolgármesterét, **Demszky Gábort**, kora este pedig ismét elsza- badultak az indulatok. Az ünnepség a Kossuth téri zászlófelvonással kezdődött, majd a Batthyány-örökmécsesnél tartott megemlékezéssel, majd a Múzeumkertben hagyományos ünnepi műsorral, megemlékezéssel folytatódott. Ezúttal azonban – a rendszerváltás óta első ízben – nem hangzott el politikusi beszéd.

LUKÁCS MIHÁLY LETT AZ ELNÖK JÁSZ-NAGYKUN- SZOLNOK MEGYÉBEN

❖ **Lukács Mihály**, volt fideszes országgyűlési képviselőt, a Lungo Drom alelnökét választották Jász-Nagykun-Szolnok Megyében a megyei területi cigány kisebbségi ön-

kormányzat elnökévé. A testület 9 tagú, ebből hetet a Lungo Drom, kettőt a Magyarországi Cigányok Fóruma ad. Lukács Mihály képviseli a megyében levő 42 kisebbségi önkormányzatot.

A ROMÁK INGYEN KAPNAK FÖLDET A GAZDÁLKODÁSHOZ

❖ A gyöngyöspatai cigány kisebbségi önkormányzat kezdeményezésére földművelésbe kezdhet 32 helybeli roma család. Az ötletet a falu vezetése is támogatja. Az önkormányzat vállalta a program szervezését, s egy kertészt is foglalkoztatnak azért, hogy a romák minél szakszerűbben gazdálkodhassanak.

– Tavalý óta a községben egy talpraesett kisebbségi önkormányzat működik, amelynek egy tetre kész elnöke van. Ennek köszönhető, hogy a romák be szeretnék bizonyítani, ők dolgozni is tudnak – mondta **Molnár József** polgármester. A község külterületén egy háromhektáros földterületet jelöltek ki, ahol a romák családonként mintegy ezer négyzetméteres területen nevelhetik majd a konyhakerti növényeket. Mint megtudtuk, egy gyöngyösi vállalkozó felajánlotta segítségét a leendő gazdáknak, hogy előkészíti a talajt a művelésre, valamint ingyenesen biztosítja a szükséges vetőmagokat is. A polgármester hozzátette: a kicparcellázott, hobbikert nagyságú területeken a családok meg tudják majd termelni azokat és azt a mennyiségű zöldségféléket, ami az önellátáshoz mindenképp elegendő lesz. S az ügyesebbek talán még kis pluszt tudnak szerezni, ha jó termést érnek el.

Az RSK, a Romaweb,
az MTI
és az Új Néplap
hírei alapján
összeállította:
Paksi Éva

SVÁJCI TÁMOGATÁS A ROMÁK BEILLESZKEDÉSÉHEZ

❖ A Kárpátalján élő cigányság oktatása, foglalkoztatása és egészségügyi helyzete volt a témája az ungvári Reform Sajtóklub egyik legutóbbi összejövetelének. **Zoja Turjanica**, aki a varrónői szakmát oktatja a Latorca-parti város 3. sz. ipari szakiskolájában, kifejtette: egy kilencedik osztályt befejező kárpátaljai roma lány két dolog között választhat: vagy férjhez megy, és sorra szüli a gyerekeket, vagy csencselésbe, netán koldulásba kezd. Persze marad egy harmadik lehetőség is, mondjuk elmegy dolgozni. De a mai munkahelyínséges világunkban a szociálisan hátrányos roma fiatalok nagyon kevés kitérésre lehetőséget kapnak.

Ezen szeretne változtatni az a svájci alapítvány, amely anyagilag támogatná a munkácsi, ungvári és rahói járási romák foglalkoztatását. A svájci–ukrán tőkével működő FORZA erdőgazdálkodási cég egy olyan projektet pályázott meg a svájci kormánynál, amely a cigány kisebbség szociális helyzetének javítását célozza meg. Elsőként a város roma tábora melletti Munkácsi 14. sz. Általános Iskola romalányai körében szervezték meg a varrónői tanfolyamot. **Tetyana Maljarsik**, az 565 tanulót befogadó cigányiskola igazgatónőjének tájékoztatása szerint a roma fiatalok külön nevelési módszert igényelnek, hiszen nagyon sok köztük a hiperaktív és tanulási zavarokkal küszködő gyerek. A legnagyobb gond a szülői passzivitás, húzta alá az igazgatónő, hiszen a tanulás nemigen érdekli ezeket a nebulókat, gyakoriak a hiányzások és a csavargás sem ritka. Holott a tanintézet jól felszerelt: svájci támogatással korszerű számítógéppark, tornaterem és étkezdé is a rendelkezésükre áll.

A projekt által szervezett varrónői tanfolyamra 15 lány jelentkezett, tájékoztatta a jelenlévőket az igazgatónő, de csak hatan mentek át a meghallgatáson. A hat fiatal romalány már kész arra, hogy külföldi támogatással megfelelő szakiskolában folytassa tanulmányait. Ugyancsak ennek a roma programnak köszönhetően korábban már sikerült néhány fiatalember felvételiye annak érdekében, hogy autószerelői szakmát tanuljanak. A lányok körében egyébként igény mutatkozik a fodrász szakma iránt is, folytatta az igazgatónő, erre egy továbbképző tanfolyam elvégzése után kerülhet sor.

A roma lakosság egészségügyi helyzetéről ejtve szót elhangzott, hogy a legnagyobb gond még ma is a tájékoztatatlanság. A külföldi programnak köszönhetően felvilágosító előadásokat tartanak az ungvári és munkácsi romatáborokban, ahol a tüdőbaj veszélyeiről, a korai gyermekvállalás következményeiről, az alkohol és a dohányzás ártalmairól esik szó. Ingyenes röntgenvizsgálatra és diagnosztizálásra is lehetőség nyílik.

A Munkácson befejezett projekt Rahón folytatódik tovább. Terv az ottani roma iskola teljes körű nagytartozása, étkezdé és egy játszószoza kialakítása a kisebbek számára.

A roma táborok lakói Kárpátalja összlakosságának 2 százalékát teszik ki. Egyházi támogatással iskolák (Makosjánosi, Szernye, Szürte, Munkács, Koncháza) működnek. Számtalan cigány érdekvédelmi szervezet is segíti működésüket (Romani Jag, Laturi, Rom Som, stb.) A következő lépés a cigány fiatalok szakmai oktatása, amelyhez nagy segítség a FORZA által működtetett program, összegezték a sajtótájékoztató résztvevői.

Forrás: Kárpáti Igaz Szó

Új elnökválasztó közgyűlés összehívását követeli Farkas Flórián

Botrány az OCÖ alakuló ülésén

Az Országos Cigány Önkormányzat elnökválasztó közgyűlésének újbóli összehívását követeli a Lungo Drom vezetője, miután véleménye szerint törvénytelenül választotta meg a testület március 13-án Kozák Jánost elnöknek.

Mint ismeretes, a kisebb-ségi önkormányzatok országos és területi választását a Lungo Drom Országos Cigány Érdekvédelmi és Polgári Szövetség nyerte, így az Országos Cigány Önkormányzatba (OCÖ) 28 főt delegálhatott, míg a **Kolompár Orbán** vezette Magyarországi Cigányszervezetek Fóruma (MCF) 25-öt. Ez kényelmes többséget jelentett volna a Lungo Dromnak, és minden előzetes várakozásnak megfelelően **Farkas Flórián**

lett volna az OCÖ elnöke. 13-án azonban 27 szavazattal azt a Kozák Jánost választották elnöknek, aki eredetileg a lungo dromos színekben szerzett mandátumot, de személyét váratlan fordulatként az MCF-frakció javasolta az önkormányzat vezetőjének.

A botrány akkor tört ki az alakuló ülésen, amikor az MCF a Lungo Drom képviselőjét, Kozák Jánost jelölte elnöknek Farkas Flóriánnal szemben, majd erő-

szakkal, kiabálások kíséretében átültették a jelöltet soraikba. Az MCF és a Lungo Drom sorai között sorfalat állva több olyan ember megjelent, akik az MCF szimpatizánsai voltak és megakadályozták a Lungo Drom politikusait abban, hogy Kozákot visszavigyék a soraikba. A botrány miatt **Drágos József** korelnök berekesztette az ülést, melyről ezek után a Lungo Drom kivonult, az MCF viszont megkérdőjelezhetően folytatta az alakuló ülést és 27 szavazattal elnöknek választotta Kozák Jánost.

Elítéljük ezt az eljárást, amely a magyarországi cigányságnak ártott a legtöbbet – hangsúlyozta Farkas Flórián az ügygel kapcsolatban a sajtó képviselőinek utalva arra, hogy nem lehet egy alakuló ülést úgy lefolytatni, hogy közben „verőlegények húsz fővel bevonulnak és akik a mi színeinkben kaptak mandátumot, azt kiemelik.” Ez nem en-

alakuló ülést és 27 szavazattal elnöknek választotta Kozák Jánost.

A botrány miatt Drágos József korelnök berekesztette az ülést, melyről ezek után a Lungo Drom kivonult, az MCF viszont megkérdőjelezhetően folytatta az alakuló ülést és 27 szavazattal elnöknek választotta Kozák Jánost. Fotó: Nyári Gyula

gedhető meg ma Magyarországon – szögezte le és bejelentette: az eljárást törvénytelennek tartják és minden jogi eszközt megragadnak annak érdekében, hogy a törvényteleniséget helyreállítsák.

Farkas Flórián azt is elmondta, hogy az MSZP politikusai napok óta hívogatják

a szervezet képviselőit és kisebb-nagyobb fenyegetésekkel próbálták átállítani őket az MCF oldalára. Példaként említett egy hétfő esti telefonhívást, amelyet **Tasnádi Péter**, Pécs szocialista polgármestere nevében kapott **Várnai Márton** képviselő és amelyben arról próbálták meggyőzni a poli-

tikust, hogy voksával ne a Lungo Drom képviselőjét támogatassa. Farkas megjegyezte: számítottak rá, hogy nem lesz zökkenőmentes az alakuló ülés, de ilyen durva eljárásra, hogy „verőlegényekkel hajtják ki a lungo dromosokat és két képviselőjüket meg is verik”, nem gondoltak.

„Azt tartjuk tisztességesnek, ha a közigazgatási hivatal egy tisztességes eljárás kerete között újból összehívja a közgyűlést, hiszen nyilvánvaló, hogy törvénytértő módon jártak el. Állunk elébe egy tisztességes választásnak” – mondta Farkas Flórián.

Verekedés a választáson

(részlet a Magyar Televízió március 13-ai Este című műsorából)

Műsorvezető: Az Este vendége Kozák János, az Országos Cigány Önkormányzat új elnöke, jó estét kívánok. Ezt hogy csinálta, vagy legfőképpen miért, hiszen Ön az egyik legközelebbi szövetségese volt Farkas Flóriánnak és most ahogy kinéz, végül is, már bocsánat az erős fogalmazásért, de hátba szúrta.

Kozák János elnök, OCÖ: Elnézést kérek Öntől, nem történt itt hátbaszúrás, tulajdonképpen én nem elnökléltként mentem oda, én valóban a Lungo Drom egyik szövetségeseként. Tehát nem tudtam arról, hogy itt az MCF-es csapatok olyan szervezésbe fognak bele, hogy majd a Lungo Drom tagjaiból fognak megválasztani valakit.

Műsorvezető: Magyarul nem tudta, hogy az Ön nevét fogják mondani?

Kozák János: Nem, nem, nem tudtam.

Műsorvezető: De amikor kimondták, akkor végül is mondhatta volna, hogy nem vállalja.

Kozák János: Azt viszont azt gondolom, hogy a magyarországi cigányság érdekében könnyelmű lett volna azt mondanom, hogy nem vállalom, mert semmi okom nem volt arra, hogy ne vállalam. A másik meg az, hogy ha bizalmat szavaznak az embernek és képviselőként megválasztották, tehát több ezer választó,

elektor szavazott meg bennünket, hogy az 53 fő bekerüljön az országos önkormányzatba, én is egy képviselő voltam. Farkas Flórián is egy képviselő volt. És ott választó és választható volt mindenki. Tehát nem gondolom, hogy ebben a demokráciában, egy jogállamban, ha ellenjelölt van, hogy akkor az a megoldás, hogy fogom magam és kivonulok. Nem kellett volna kivonulni a Lungo Dromnak.

Műsorvezető: Ugye Ön utána azt mondta, hogy majd széles összefogást szeretne és számít a Lungo Drom támogatására. Ezek után mire számít?

Kozák János: Ezek után is számítok rá, hiszen a programban azt hirdették meg, hogy pártok fölötti és pártoktól független széles társadalmi összefogásra van szükség. És úgy látta az MCF, amit ezúton is szeretnék megköszönni nekik, hogy ezt a személyemben fogják biztosítani, illetve garantálni.

Műsorvezető: Tulajdonképpen, ha Ön nem emeli fel a kezét, akkor nem sikerül Önt megválasztani, ugye? Mert pont annyi szavazat volt, hogy Önnek is kellett szavazni arról, hogy ki legyen az új elnök.

Kozák János: Nekem is kellett szavaznom, igen, és így sikerült a többséget elérnünk.

Műsorvezető: Mondja,

egyébként miért van az, hogy önökkel kapcsolatban mindig azt látjuk, hogy nem igazán szeretik egymást, veszekednek, néha verekedésbe torkollik egy-egy választás, mintha nem az lenne a közös cél, hogy a cigányság érdekeit megfelelő módon képviseljék.

Kozák János: Én azt gondolom, hogy megteremtettük annak a feltételeit, hogy egy széles társadalmi összefogás legyen, más alapokra helyezzük az OCÖ programját is. És most ebbe a programba várjuk Farkas Flórián urat is, és csapatát is. Nagyon szeretném, ha félretenné a sértődését és bekapcsolódna az országos önkormányzat munkájába.

Műsorvezető: Egyenlőre nemhogy nem szeretné félretenni, nem tudom, hogy a sértődését, vagy mit, de többször is elmondták, hogy megfellebbezik ezt a döntést és új választásokat várnak, merthogy ez nem volt törvényesen összehívott közgyűlés.

Kozák János: Ez véleményük szerint nem volt törvényes, hiszen semmi törvénytelen nem volt abban, hogy ellenjelöltet állítottak, illetve jelölt lett még Farkas Flóriánon kívül. Az MCF bennem látta a garanciát, bennem látta a széles társadalmi összefogást.

Műsorvezető: De nem erre gondolnak, hanem ar-

ra, hogy tulajdonképpen először mi is hallhattuk, hiszen a kollégám megmutatta, hogy elviekben az ülést berekesztették, majd utána úgy döntöttek, hogy még sincs ez az ülés berekesztve, lehet folytatni.

Kozák János: Hát berekesztették az első körben, ugyanakkor a többség ott maradt, tehát 50%+1 fő. Tehát folytatható volt az ülés, semmi törvénytelen nem volt benne, és semmi oka nem volt a Lungo Dromnak kivonulnia.

Műsorvezető: Hogyan tovább?

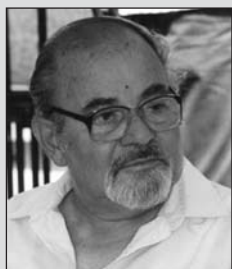
Kozák János: Mától kezdve én azt gondolom, hogy egy programot kell meghirdetnünk, és inkább előre kell tekintenünk, én nem szeretnék a múltban gondolkodni.

Műsorvezető: De ez egyébként melyik program lesz? A Lungo Drom programja, aminek Ön a tagja, vagy az MCF programja, ami eddig nem ugyanazt a programot vállalta, mint a Lungo Drom?

Kozák János: Nagyon remélem, hogy egy közös program lesz. Nagyon remélem és bízom benne. Remélem, hogy a kedélyek, az indulatok le fognak csillapodni és egy közös programot fel tudunk állítani, és az Új Magyarország programjából adódó lehetőségeket ki tudjuk használni, illetve ki tudjuk aknázni.

Összeállította: Paksi Éva

Farkas Kálmán

Értetek kiáltok!

Olykor, csalatott álmaimban visszame-
nekülök gondtalan, csóró gyermekvi-
lágomba, s lesem-várom, mikor tűnik
már fel a sarkon, a gledícsiabokrok mö-
gül anyám törekeny madáralakja. Hátán
a batyuval rekedtre kiabálta magát a kilométe-
reken elnyúló, lusta város elviselhetetlenül forró
utcakövein, hogy a cselédeknek szánt olcsó
gúnyáért az összekuporgatott fillérekből kenyér,
szalonna, dinnye kerüljön az asztalunkra. Nem
láttam én akkor anyám ezüstösen csillogó haj-
szálai között a patakozó verítéket, csak az arcán át-
suhanó mosolyt, amikor a kiskapu előtt keresztbe
font lábaim közé vettem a dinnyét, s ő megköny-
nyebbülten kuporodott a fűre, s hosszan elnézte,
hogyan csillapítom éhségemet.

Olykor visszamenekülök a vacsorát kínáló
eperfák árnyékába, s álmaimban újra szedem az
országút kövére hulló keseszínű, ízletes csemege-
szemeket a zománc kaszrojba. Fogaim között
ropog a megvizezett kristálycukros kenyér, s be-
járom a Csisznyi kő zezugait, sétálok a Kígyó
utcán, s bepillantok **Dada Jancsiék** zsákkal lefüg-
gönyözött kunyhójába, **Pöre Janiék**hoz, ahol a
földre terített szalmaágyon egymás mellett hűsöl-
nek a gyerekek.

Homlokom közepén rasszjegy díszlik, melyet
vállalok, viselek, s bár **Ökrös Mari** óvott-védett,
hogy elkülönítsen fajtámtól a cigánytelepen, talán
mert egész életén át kénytelen volt elszenvadni a
másságot, s emiatt kellett járnia a tövises meg-
aláztatás poklait. Soha nem dicsekedtem, de egy
pillanatig sem tagadtam, hogy apai szép őseim
vitéz nagybányai **Horty Miklós** őfőméltósága,
Magyarország egykori kormányzója Tiszaroff
melletti birtokán, Kakatpusztán voltak uradalmi
kovácsok, és szép, egyenesszálú, fehér bajuszú
Ökrös nagyapám Palócföldről vándorolt család-
jával az Alföldre.

Olykor megkérdezik a cigányok: Kálmán
bácsi! Milyen cigány maga? Szégyellem, mert

nem tudom. Csak érzem, sejtem, hogy ősiségem-
ben az oláh cigány vér keveredik a romungróval.
Valamikor az üldöztetés viharában sok ezren
elvesztették a nyelvet, mely összeköt, összekap-
csol valamennyiünket, hirdetve egy töről fakadá-
sunkat, azt, hogy egy közös törzsnek a gyermekei
vagyunk, akik közé az évszázadok ördögi hatalma
bizalmatlanságot, konkolyt vetett. **Ezért kiáltok:
ne engedjétek a kísértésnek, az álságoknak, az
éket verőknak most, amikor végre kedvez a
kor, hogy egymásra találjunk, hogy visszazse-
rezzük a már-már pusztuló, ám makacs, ki-
tartó véreink legjobbjai által táplált, felemelt,
kibányászott anyaságunkat, születésünket: a
bölcst, amely fölött cigány ősanyák meséit,
dalait hallgatjuk.** Századokon áttörve élesztik a
tüzet, szítják a parazsat, nem engedik kialudni a
lángot. Ez a perzselő láng bizonyítja élni akará-
sunkat, életképességünket, megsemmisíthetetlen-
ségünket a legádázabb embertelenségben, a leg-
magalázóbb cigányellenességben is.

Nagylelkűséget csak azokkal érzek szívem-
ben, akik emberként fogadnak el, és soha nem
hangoztatják, ki is vagyok, talán éppen azért,
hogy érzékeny lelkületem ellen ne vétsenek. Én
mindig megérzem, hogy ki van ellenem: gesztus-
ban és szemvillanásban, elejtett szóban és mozdu-
latban vibrál a felém áradó antipátia, a taszítás, a
gyűlölködés szelleme. Már-már beteges érze-
kenységünket évszázadok kitaszítottságának
kövei csiszolták: **de vajon ki mondja meg ne-
kem, meddig sújt még bennünket a belső
megosztottság, mely átokként ül lelkünkön, s
szinte képtelenek vagyunk megszabadulni a
Gonosztól?**

**Értetek kiáltok! Így kegyetlen nehéz lesz
fejünket felemelni, a fény felé fordítani, hinni
is, s elhithetnünk a Világgal, hogy mint minden más
nép, mi is képesek vagyunk mindenre, és csak
hamis próféták hirdetik, hogy genetikailag alkal-
matlan a cigányság az együttlétre, a társadal-**

miságra. Generációk szenvedik az egymás ellen feszülő izmusok viaskodását, s remegve figyelik, hogyan söpör végig hullámként az országon a cigány üldözés. Éjszakákon állnak őrseget a falvakban a putrik előtt, mert génjeikbe oltották: ne higgy, ne bízz, hiszen anynyiszor megcsalattál. Alantásnak ítélt vérünk-szellemünk névtelenül szállt a fellegekbe a gázkamrák kéményein a náci ideológia igazolásaként, de megbélyegzettként tartotta nyilván másodosztályú állampolgárként a cigányokat a bolsevik diktatúra is. Napjainkban ismét viaskodik az újraélesztett náci szellem is Helsinkivel, a párizsi chartáéval: bőrfejük támadnak feketékre, cigányokra, s mi a polgári demokrácia új fogalmaival ismerkedünk: ombudsman, kisebbségi kerekasztal, cigány önkormányzat, kisebbségi referens, fórumokra járunk, mert divattá vált meghívni cigány vezetőket, hogy e hazában is mutasson valamit a hatalom a külországoknak: íme, mi törődünk a nemzeti kisebbségekkel, biztosítjuk a jogait. Ám a kormány intézkedésein átsüt: nem bíznak a cigányokban, de már nem csupán saját rafináltságuknak köszönhető, hogy olykor kénytelen visszavonulni a csorbult jogokkal kecsegtető kormány, s csupán a nevében a kisebbség érdekeit hirdető hivatal. Idefigyel Európa.

Viharral szemben evezünk. Vitorlánkat azonban szerencsére már jó szelek is dagasztják. Ki kell tartanunk, nem szabad megtorpannunk, nem

kényszerülhetünk térdre a cigány szabadság, a cigány demokrácia kapuja előtt!

Erőtlenek voltunk. Kévébe kötve el-téphetetlenekké leszünk. Ezt a felismerést kell kohézióvá gyúrnunk. Óriási szellemi, olykor szunnyadó erő feszül ereinkben egymás ellen. Hangosan meditálva keresem az okokat, s képtelen vagyok elhinni, hogy a műveltség, az intelligencia hiánya kárhozzatna csupán bennünket széthúzásra. Értetek kiáltok! Felül kell emelkednünk származásokon, sérelmeken, kivagyiságon, egzisztencián, de legfőképpen önmagunkon. Vajon sikerül-e? Ha nem, elbukunk, elbotolhatunk, s akkor hiába a nemzetiségi rang, ha maroknyi értelmiségünk széthúzásán megfeneklik a cigányság életladikja. És én nem menekülhetek vissza gondtalan, csóró gyermekvilágom rózsaszínű álmaiba, mert rá kell döbbernem a kegyetlen valóságra. Fél évezred múltán a batyuzó Ökrös Marik azóta is cipelik az összekoldult kenyeret: ma is vértestvéreim sokaságát küldik az édesanyák az eperfákra, ma is gyerekek százai éheznek, fáznak és hajtják fejüket a szalmás földágyakra: még sem akarok elbújni, elrejtetni arcom, homlokomon a stigmát, melyet születésem süttött rám: viselem a C-t, ezt a csúf bélyegbetűt, mely vádol is, véd is, ám kötelez is arra, hogy amíg le nem fogják a szemem, s szót tudok ejteni a számon, kiáltok értetek!

Botrány az OCÖ alakuló ülésén.

„Értetek kiáltok! Így kegyetlen nehéz lesz fejünket felemelni, a fény felé fordítani, hinni is, s elhítenni a Világgal, hogy mint minden más nép, mi is képesek vagyunk mindenre.”

Fotó: Nyári Gyula

Menyhért Ildikó

2006. november 16-tól Dr. Borovszky Tímea vette át az Oktatási és Közművelődési Minisztériumban a Roma Integrációs Titkárság vezetését, mely feladatát korábban Daróczi Gábor látott el. A titkárságvezető asszony jogi egyetemet végzett. 2002-től a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Irodánál oktatási, munkaügyi, gyermekvédelmi, személyiségjogi témájú ügyekben végzett jogi munkát. Több, mint egy éve, hogy szakértői feladatokat kezdett el vállalni az OKM Antidiszkriminációs Jelző rendszerének tevékenységében, valamint az oktatási esélyegyenlőséget szolgáló programjaiban.

Riportomban a titkárságvezető asszonyt arról kérdezem, hogyan látja az oktatási integráció helyzetét, melyek azok a programok, amelyeket tovább kíván folytatni, és milyen újabb tevékenységekkel kívánja bővíteni az iskolai esélyegyenlőséget szolgáló eszközrendszert.

– *Mikor vette át az Oktatási és Kulturális Minisz-*

Megfontoltan az esélyegyenlőség szolgálatában

térium oktatási integrációt segítő főosztályának vezetését?

– 2006. november 16-ától vagyok a Roma Integrációs Titkárság vezetője. A titkárság az államtitkár irányítása alatt álló főosztályi szintű szervezeti egység, fő tevékenységünk a romák és hátrányos helyzetűek oktatási esélyegyenlőségét érintő, illetve a romák kulturális reprezentációjával összefüggő feladatok ellátása.

– *Milyen elképzelésekkel készül feladatainak ellátására?*

– Az elmúlt évek tapasztalataiból láthatjuk, hogy az esélyteremtés, az oktatási esélyegyenlőség megteremtése nem megy máról holnapra. A mi mandátumunk éppen az, hogy minden erőnket erre összpontosítva felgyorsítsuk ezt a folyamatot. Munkatársaim, akik korábban is ezen a területen dolgoztak a minisztériumban, támogatják a munkámat.

Először is végig kellett gondolni azokat az erőfeszítéseket, amelyeket a tárca eddig a roma és halmozottan hátrányos helyzetű diákok esélyegyenlőségének irányába tett. Most folyik a koncepciók felülvizsgálata, átalakítása. Mindenképpen folytatnunk kell azokat a programokat, amelyek segítették a célok megvaló-

Legyen természetes, hogy minden iskolába járnak cigány gyerekek.

sulását, de, és ez legalább ilyen fontos, a kevésbé sikeres intézkedések tanulságait is le kell vonnunk.

Folytatjuk az indokolatlanul fogyatékosra minősített gyermekek, tanulók visszahelyezése érdekében végzett tevékenységünket, itt a megelőző tevékenységekre fektetünk nagy hangsúlyt, ezért a korábbiakhoz képest az óvodáztatással összefüggő feladatok nagyobb szerepet kapnak.

Kiépítjük az antidiszkriminációs jelzőrendszert. A jelzőrendszer célja, hogy elérje az embereket, tudják a szülők, hogy milyen jogokkal rendelkeznek. Különösen fontos ez most, amikor a közoktatási törvény módosításaként az

iskolába beiratkozó halmozottan hátrányos helyzetű kisdíjakokat a felvételnél előnyben kell részesíteni, s ennek következményeként szándékaink szerint az iskolák közötti szegregáció csökkenni fog.

Az alapvető célok nem változtak: azt szeretnénk elérni, hogy legyen természetes, hogy minden iskolába járnak cigány gyerekek, és ne legyen elfogadott a cigány és szegény gyermekek száműzése a gyengébb színvonalú iskolákba és eltérő tantervű osztályokba.

– *Magyarországon eléggé vegyes a kép. Vannak iskolák, ahol vegyesen is és szegregáltan is oktatják a gyerekeket. Vannak, ahol csak egyik, vagy másik mó-*

don. Vannak olyan iskolák, ahova nem a szegregáló intézkedések okán járnak csak romák, hanem azért mert a településen csak romák laknak. A rendszer nagyon merev, betokosodott. Nagyon nehéz elérni, hogy javuljon. Mégis, Önnek mi az elképzelése, hogyan lehet elérni, hogy a közoktatási javakhoz való hozzáférés ne legyen gátolt?

– Tény, hogy nagyon sokféle problémával kell szembenéznünk. Fontos, hogy mind a szülők, mind pedig a pedagógusok oldaláról változást generáljunk. A pedagógus a személyiségevel dolgozik, nem mindegy, mit sugároz a gyerekek és a szülők felé. A pedagógusképzésben alapvető változásokat szükséges elérni. Elengethetetlen, hogy a képzésük során a napi kihívásoknak megfelelő módszertani, szakmai ismeretet szerezzenek. Természetesen a tanulók iskolai sikerességében számos tényező szerepet játszik, az iskolától pedig nem várható el, hogy minden problémára választ adjon. Ezért komplex, több ágazatot is érintő megoldásokra törekszünk, amit elsősorban az uniós forrásokra támaszkodó nemzeti fejlesztési terv keretében indított programok segítségével kívánunk érvényesíteni.

Egyből azonban nem engedünk: a roma és nem roma, de hátrányos helyzetű gyermekek színvonalas oktatása nem szívjóság kérdése! Mindenki, aki az iskola világával kapcsolatban van, rosszul végzi a munkáját, ha a legelestebbek nem férnek hozzá ugyanolyan minőségű oktatáshoz.

– Hogyan kívánják segíteni a homogén cigány iskolákat?

– Ezekben az iskolákban a legfőbb gond a humán erőforrás és az infrastrukturális ellátottság hiányosságaiból adódik. A nemzeti fejlesztési tervben pályázattal támogatjuk ezeket az iskolákat.

A nemzeti fejlesztési terv most induló, második szakaszában a leghátrányosabb térségeket célzó intézkedések újabb lehetőséget teremtenek ezekben az iskolákban a feltételek javítására.

Határozottan kiállunk azonban amellett, hogy egyes, jól körülhatárolható esetekben az iskolák támogatása és további fenntartása nem indokolt, mert tipikusan ezek azok az intézmények, amelyek szélsőségesen alacsony létszámmal, megfelelő szakos ellátás és szakmai színvonal nélkül működnek. Nem érdekünk, hogy miközben a tehetősebb szülők nivósabb iskolába vihetik gyermekeiket, aközben a mi gyermekeink választási lehetőség hiányában rosszabb minőségű oktatásban részesüljenek annak ellenére, hogy nekik, ha lehet mondani, még nagyobb szükségük van a színvonalas

oktatásra. Nem beszélve arról, hogy sok esetben jól kivehető szegregációs szándék húzódik meg az ilyen iskolák létrehozása, illetve fenntartása mögött.

– Ön szerint, ha a Halasi Mária regényében szereplő Lakatos Kati ma vagy holnap mondjuk túlkorosan bekerül egy városi iskolába, akkor őt nem fogja olyan megbélyegzés, kirekesztés érni, mint a 70-es években?

– Egy cigány kislány nagy valószínűséggel sokkal nehezebben fog boldogulni, mint egy nem cigány, és ehhez még csak nem is kell kis faluból érkeznie. Ma más típusú problémákkal kell szembenéznünk, mint a hetvenes években, egyfelől például nőtt a hozzáférés, ma már minden cigány gyermek jár iskolába, de ezzel együtt nőtt a kirekesztés is. A romákat szinte kivétel nélkül származásuk miatt különböztetik meg. A bélyeg ott van a homlokunkon. A cigányokkal szembeni diszkriminációnak ez a sajátossága.

De amint korábban utaltam rá, az előítéleteket innen a minisztériumból nem fog-

juk lebontani, nem is ez a fő dolgunk. Nekünk az a feladatunk, hogy az előítélettel sújtott társadalmi csoportok számára is biztosítsuk a mindenkit megillető oktatási minőséget.

– Jól érzékelem, hogy önnek, a titkárság vezetőjének, az a célja, hogyha a közeli jövőben Lakatos Katihoz hasonló diákok bekerülnek egy vegyes osztályközösségbe, akkor őket olyan pedagógiai közeg vegye körül, amely képes lesz kioltani az irányukba ható diszkriminációs folyamatokat?

– Az OKM kifejezett és erőteljes szándéka, hogy az iskolai szegregációt megszünteti. Tevékenységeink, jogszabályi változtatásaink jelentős része ezt a célt szolgálja, de ahhoz, hogy érezhető változás legyen, nagyon sokunknak kitartóan kell dolgoznunk.

Mindez persze közös társadalmi felelősségünk is, és ebben a folyamatban mindenkinek – szülőknek, tanároknak, jogalkotóknak, hivataloknak, civil szervezeteknek – feladata van.

– Köszönöm a beszélgetést!

A roma és nem roma, de hátrányos helyzetű gyermekek színvonalas oktatása nem szívjóság kérdése!
Fotók: Nyári Gyula

Menyhért Ildikó

Kathar 2006. novemberi 16 Dr. Borovszky Tímea las perdal andel Sityaripesko thaj Kulturarako Ministeriumo le Romane Integraciovosko Sekretaripesko tradaripe, savi butyi *Daroczi Gábor* kerdas. Le sekretaripeske tradipeski romnyi sityilas ande la krisako univerzitato. Kathar 2002. bersh kaj Nacionalno thaj Majcಿನipesko Oficija kerdas krisaki butyi ande sityipe, butyi thaj shevorengo losaripe. Majbut, sar jekh bersh majfontosho butyi kerel andel Sityaripesko thaj Kulturarako Ministeriumoske Somnoski Organizacija thaj ande leske sityaripeske shajipeske egalipeske programura.

Ande muro riporto la sekretaripeske tradipeska romnya pa kodo pushlom sosko-j la sityaripesko integraciovosko, soske programura kamel te kerel majdur, thaj soske nyeve programura kamel te kerel ande la shkolake shajipesko egalipe.

– *Kana las perdal le Sityaripeske thaj Kulturarake*

Godyasa andel shajipeske egalipesko slugipe

Ministeriumoske sityaripesko integraciovosko zhutindo klassosko tradaripe?

Kathar 2006. novemberi 16 som le Romane Integraciovoske Sekretaripeski sherunyica. O sekretaripe tela le shtatoske sekretarosko tradaripe si, sar jekh baro klassos, lengi butyi te zhutisaren le romen thaj ande nasul krujalipe trajinde manushenge shajipesko egalipe. Zhutisaren inke andel romengi kulturaki butyi.

– *Soske gindype situ andej butyi?*

Andel nachile bersha shaj dikhas, hoj le sityaripesko egalipe naj bipharo dyelo. Amari butyi kado si, hoj amara zorasa te sigosaras kado dyelo. Mure butyara, kon vi dulmut ando ministeriumo kerdine butyi, zhutisarenma ande butyi.

Anglunes zhi agor trubusardas te gindyisarasame kodol butya, so o ministeriumo zhi adyes kerdas andel romengo thaj ande nasul krujalipe trajinde manushenge shajipeske egalipe. Akanak dikhas perdal le koncepciovura. Trubul te keras

majdur le lashe programura, so but zhutisarde ande planura, de, vi kado zurales fontosho-j, trubul te sityuvas vi anda nasul programura.

Majdur keras kadi butyi, so kodole shavoren ingrel palpale andel shkoli, kas nasvale phendine avri. Majbari butyi siame aba andel ovodi.

Avri bararas le antidis-kriminaciovoski somnindi organizacija. La somninda organizacijako cilo kado si, te pinzharaven le manushenca, te zhanen le manusha soski kris sile. Zurales fontosho-j kado akanak, kana nyeve sityaripesko kris si. Kadi kris

avri phenel, hoj le shavorengo, kon ande nasul krujalipe trajon, trubul te zhutin ande la shkolalo opre lelipi. Anda kado kade gindyisaras, hoj mashkar le shkoli majcera segregaciovosko avla.

Najame nyeve cilura, kade kamasas, le manushenge normalno t'avel, hoj andel shkoli vi romane shavore phiren thaj te na avel normalno, hoj ande barvale shkoli chi phiren romane thaj chorre shavore.

– *Ande Ungrico Them zurales butfalo-j o kipo. Si shkoli, kaj vi kethane thaj vi segregalisarde sityarden le shavo-*

ren. Si kaj numa jekhe vaj kavre modosa. Si kesave shkoli, kaj anda kodo priren romane shavore, ke kothe numa roma beshen. E organizacija zurales capeno-j. Zurales pharo-j te resas te lashol. Tu sar gindyisares, sar shaj resas, hoj vi le romane shavore shaj phiren ande sa shkoli?

Zurales but dyelura trubul te dikhas vorta jakhenca. Fontosho-j vi le sityara thaj vi le manusha kamen o paruvipe. O sityari peske dyisa kerel butyi, naj egalo, so phenel karing le shavore thaj le manusha. Andel sityarengo sityipe but paruvipe trubul te resas. Ande pengi sityipe kesave zhanipe trubul te resen, sosa ande dyeskesi butyi lashes shaj keren butyi. Chaches, hoj andel shavorengo shkolkako zhanipe but dyelo si thaj kathar e shkola nashtig azhukaras, hoj pe sa problemura te del vorba palpale. Anda kado kompleksos, kesavo programura kamasas, so anda uniovoske zvorura zhutil te keras kodol programura ande nacionalnone sityaripesko plano.

Anda jekh chi mukhas, le romane thaj na romane shavorengo lasho sityaripe naj le lashe jilesko pushipe. Sakon, kon la shkolkako lumasa si andej kapchipe, nasul kerel peski butyi, te le chorre shavore chi xutyilen jekhforma sityaripe.

– Sar kamen te zhutisaren le homogeni romenge shkoli?

Ande kadal shkoli si o

legmajbaro gindo le humanoska zorako zvorothaj e cerra infrashtuktura. Ande nacionalnone lasharipesko plano palyazonca zhutisardam kadale shkolange.

Ande nacionalnone lasharipeske planoske duje kotora, so akanak lel te zhal, le legmajchorre thanange lashe shajipe den, anda kodo te lasharen penge shkoli.

Avri tordyuvas pasha kodo, hoj na sa shkolkake trubul te zhutisaras, na sa shkoli trubul te inkras opre. Ande kadal shkoli zurales shavore phiren, cerra lashe sityarde sityara si kathe thaj naj lashi e butyi. Chi kamas, hoj le barvale manushenge shavore ande lashe shkoli te phiren, mashkar kodo amare shavore bialosaripe majnasul sityaripe te xutyilen. Lenge pale majfontoshoj o lasho sityaripe. Thaj te na vorbisaras pa kado, hoj butivar segregaciovo si ande kadal dyelura.

– Sar gindyisares, te e Lakatos Kati, kon Halasi Mariaki ginadyi si, adyes, vaj tehara phirel phures andel foroski shkola, la chi resel kasavo azbalipe, sar ande eftavaedeshenge bersha?

Jekh romani shejori majphares zhanel te phirel andej shkola, sar jekh rakli, thaj kaj kado chi trubul anda jekh gav te resel. Adyes kavre problemonca trubul te dikhas vorta jakhenca, sar ande eftavardeshenge bersha. Adyes aba sa romane shavore phiren andej shkola, de kadelesa kethane bari las vi o segregaciovo. Le romen pala lengo arakhadyipe diferencialisaren. O somno si pe lengo chikat. Kesavo-j le romengo diskriminaciovo.

Sar, me phendom, o diskriminaciovo anda o hivatalo chi putrasa, naj kado amari butyi. Amari butyi kadi si, kasavo sityaripe te das ande nasul krujalipe trajinde manu-

shenge, so le kavre manushenge.

– Lashes hatyarav, kodo cilo situ, hoj tehara le kesave shavore, sar Lakatos Kati, kana andre aven ande jekha shkolkako klasso, atunchi kasave sityara te keren butyi kothe, kon zhanen te zhutisaren le bibaxtale shavorengo te na hatyaren o diskriminaciovo?

Le Sityaripesko thaj Kulturako Ministeriumosko cilo kodo si, te na avel segregaciovo. Anda kodo zhutisaras kasavi kris te kerasas, de hoj shaj dikhindo paruvipe t'avel, but manusha trubul te keren butyi lashes thaj bikhines. Kadal sakon trubul te kamel thaj sakas – daden, dejan, sityaren, krisaren, hivatalon – si but butyi.

– Nais tuke o vorbisaripe.

**Fordította:
Géczy József**

Fotók: Nyári Gyula

Paksi Éva

Roma vállalkozókat foglalkoztatnak...

Beszélgetés Szalai Ferencel, Szolnok város polgármesterével

A „Romák alkalmazása: Néhány tapasztalat az üzleti életből” című tanulmánykötetet mutattak be nemrég a Szociális és Munkaügyi Minisztériumban. A kiadvány 2005 májusa és szeptembere között Magyarországon, Szlovákiában és Csehországban 14 vállalatnál – 18 munkaadó és ugyanennyi roma származású munkavállaló részvételével – készített interjúkat tartalmaz, amelyek képet adnak arról, hogy a vállalatok miként vélekednek a romák foglalkoztatásával kapcsolatos akadályokról és az abból származó előnyökről. Jelenleg ugyanis a cégek nem vállalnak vezető szerepet a romák foglalkoztatásában, s az üzleti világban ritka a romák körében tapasztalható nagyarányú munkanélküliség enyhítésével és a romák foglalkoztatásához kapcsolódó feladatokról szóló tájékoztatás. Nem folyik párbeszéd azok között a vállalatok között sem, amelyek pozitív módon szeretnének cselekedni.

Többek között e hír apropójából kerestem fel Szolnok Megyei Jogú Város polgármesterét, Szalai Ferencet, aki olyan egyedülálló kezdeményezésről is beszél, ami példaértékű lehet más városok önkormányzatai részére is. Talán lesznek követői.

– 2007 az Unióban az Esélyegyenlőség Éve. A város hogyan készül, milyen programokkal? Készül-e egyáltalán, kell-e erre készülni?

– Bevallom őszintén, külön programokról nem tudok. Intézményeink közül sok van, amelyek egyébként is az esélyegyenlőség jegyében élnek és működnek. Az Újvárosi iskola programjaitól kezdve a Városi Művelődési és Zenei Központ programjain át, sport programokon keresztül mindenhol valamilyen szinten megjelenik az esélyegyenlőség, akár a fogyatékosok problémáinak, akár a roma kérdés problémáinak kezelésével. Úgyhogy ez a kérdés a mindennapokban benne van. De az is lehet, hogy a polgármester sem tud

Fotó: Csabai István

mindenről, és mégis csak van, vagy lesz olyan programsorozat a városban, ami kötődik az évhez. Abban viszont biztos vagyok, hogy a civilek, a Civil Ház készül az évre.

– Egyébként az lenne a természetes, ha erről nem kellene beszélni, ha erre nem kellene külön felhívni a figyelmet, hanem ez, ahogy Ön is mondta, a mindennapokban benne lenne... Szolnok városá-

nak elég magas százaléka a cigány lakosság, ezen belül pedig igen magas a munkanélküliségi ráta. Mit tesz, mit tehet a város azért, hogy ez a hátrány esetleg a város előnyére forduljon?

– Úgy is feltehetnénk a kérdést, hogy mit tesz a cigányság, mit teszünk közösen ez ügyben? Önmagában a cigány családok összetartóak, a kisebb közösségek nagyon összetartóak, de a cigány politika széthúzza a cigányságot, és egyszerűen tönkreteszi azokat a lehetőségeket, amelyekkel élni lehetne. A cigányság, én azt gondolom, hogy akkor tudna továbblépni ebből a mostani nyomorúságos helyzetéből, ha egységgé válna. Szolnokon valóban sok cigány ember él. A probléma az, hogy többségük nagyon szegény, és hogy nagyon sok közöttük a munkanélküli.

Hogy mit kellene, mit lehetne tenni? Bevallom őszintén, még mindig nagyon nehéz erre a kérdésre válaszolni. Elsődlegesen a legfontosabb a munkalehetőség megteremtése.

– A városban működő vállalatok és a vállalkozások vajon miért nem foglalkoztatnak roma embereket? És hogyan lehetne őket érdekeltté tenni ez ügyben?

– Azért, mert úgy gondolják, hogy a cigányok nem dolgoznak rendesen, hogy megbízhatatlanok és kiszámíthatatlanok... Persze ez nem igaz. Nyilván van, akire igen, mint ahogy a többségi társadalomban is vannak olyanok, akikre ezek a jelzők igazak. Fontosnak tartom mindig elmondani, hogy az árvíz idején a jászladányi „Suki brigád”, 80 cigány ember milyen nagyszerűen helyt állt a Tiszaligetben a gátvédel-

mi munkálatokban. Ezek a cigány emberek dolgoztak a legjobban az árvíznél. Volt itt egy lengyel különítmény, akik katasztrofá védelemre voltak kiképezve és amikor megjelent egy nagy buzgár a gát tövében, elmenekültek onnan. A Suki brigád pedig olyan precíz munkát végzett, amit nagyon kevesen tudtak volna megcsinálni. De az is igaz, hogy Suki ott állt mögöttük és nagyon odafigyelt arra, hogy jól dolgozzanak.

Nemrég a roma ismerősöktől, barátoktól, a helyi Lungo Dromtól összegyűjtöttük a roma vállalkozók neveit. Ezt a FIDESZ központi szinten is megtette. És most itt van nálam egy névsor, egy lista, hogy a várható városi munkákba hogyan fogom kötelező érvénnyel foglalkoztatni ezeket a roma vállalkozókat, akik szintén kötelező érvénnyel romákat kell, hogy foglalkoztassanak, és akiknek kötelező érvénnyel jól kell dolgozniuk. Bizonyítaniuk kell, hogy később tudjam segíteni az elhelyezkedésüket, a munkavállalásukat. Nagyon bízom benne, hogy miután Kossuth-tér felújítás, meg gát felújítás, meg panelprogram, meg intézmény felújítási programok vannak, ahol nem feltétlen kell magasan kvalifikálnak lenni a munkaerőnek, hogy tényleg jó munkát tudnak majd végezni. És nagyon fontos, hogy ezek a munkák, ha lehet a közterületen folyjanak, hogy lásák, hogy ott cigány emberek dolgoznak, és ren-

desen csinálják a munkájukat. Nagyon hasznos a város életében, hogy a közhasznú foglalkoztatás megjelent, de ha állandóan csak cigányok vannak a közhasznú foglalkoztatottak között, kialakulhat egy olyan vélemény, hogy na, a cigány csak erre képes. Persze nagyon fontos, hogy mint közhasznú foglalkoztatott kapjon bért, legyen munkája, csak nem mindegy, hogy milyen munkát kap. Nem mindegy, hogy az van ráírva a munkaruhára, hogy Víz és Csatornamű Koncessziós Rt, vagy az, hogy Munkalehetőség a Jövőért Kht.

– Ezek a munkák mikor fognak kezdődni?

– Áprilisban indul a tér felújítás, az utépítések folyamatosan mennek, a panel program közbeszerzési eljárása most indult el. Április környékén az is elindulhat. Mindez egyébként csaknem 2 milliárd forintos beruházás, tehát van benne munkalehetőség bőven.

– És körülbelül hány cigány embernek jelent ez munkát?

– Nálam a térségből 34 cigány vállalkozó van jelenleg.

– Szolnokon három cigány telep is van, ebből kettő, a Motor, és a Tücsök úti telep megérett a felszámolásra, vagy a felújításra. Az önkormányzat partner lenne-e egy telepfelszámolási projektben?

– Igen, partner lenne. Nagyon fontos, hogy a telepfelszámolási program egy komplex program legyen. És az is nagyon fontos, hogy az ön-

kormányzaton kívül cigány szervezetek is benne legyenek, és hogy az ott lakókat is bevonjuk a munkálatokba. Fontos, hogy a telepre valaki, valakik figyeljenek és vigyázzanak. Kell, hogy az ott élőknek különböző programokat szervezzenek. Persze egy telepfelújítás munkahelyteremtő program is. Csak mi van utána? Fontos, hogy legyen folyamatos munkalehetőségük, hogy minőségibb életet tudjanak élni.

– Ezért fontos a képzés...

– És hogy elfogadjuk, hogy a cigány ember, hiába barna a bőre, az nem zárja ki, hogy tud rendesen dolgozni, és adjunk neki munkát.

– A legnagyobb és legjelentősebb cigányszervezetnek, a Lungo Dromnak Szolnokon van a székhelye, és az egyik legjelentősebb cigány politikus, Farkas Flórián, aki egyben parlamenti képviselő is, a városban él.

– Flóriával nagyon régóta jó barátságban vagyok. 1991-ben az Önkormányzatban először a szociális, egészségügyi és sport bizottságban ültünk egymás mellett és dolgoztunk. Most meg a Parlamentben is együtt dolgozunk. Kölcsonősen segítjük egymás munkáját. Az viszont tudomásul kell venni, hogy senki sem lehet próféta a saját hazájában. Én azt látom, hogy nagyon sokat dolgozik azért, hogy a cigányságnak jobb legyen.

– Köszönöm a beszélgetést.

Cigányváros, amely nincs a térképen

A macedóniai Sutkában kizárólag cigányok élnek, és ide járnak a filmesek a letűnt Jugoszlávia még megmaradt hangulatáért. Közönségdíjas dokumentumfilm lett **Alekszander Manic** alkotása, a Sutkai bajnokok.

Van Macedóniában egy város, még sincs rajta egyetlen térképen sem.

Egy földrengés szülte, és egy szemételep mellett nőtte ki magát. Az ország legnagyobb cigány közössége él itt, nem roma nincs is köztük. Sajátos archeikus társadalom a régi Jugoszlávia ízeivel, innen-onnan való megélhetéssel, olyan szokásokkal, életformákkal, amelyekre a nyálát csorgatva ugrik a média. Ez a Sutka nevű hely éppen ezért nagyon híres is, filmek kedvenc tanyája, hiszen itt nem kell művi úton gyártani a különöset, itt az a normális. A szokásosnál most egy kicsit mélyebb dokumentumfilm készült a sutkaiakról Sutkai bajnokok címmel, mely a legutóbbi Verzió Fesztiválon közönségdíjas is lett. Március 1-jétől már játsszák a mozikban.

Mivel több, utóbb híressé vált filmet forgattak már itt (A cigányok ideje; Cigánycsoda) ezért a rendező **Alekszander Manic** tudatosan került minden olyan megoldást, melyet elődei használtak.

Maga a város Skopje mellett fekszik. Létrejöttét

annak a földrengésnek köszönheti, mely a 60-as években fél Skopje-t romba döntötte, és melynek következtében a roma lakosság házai kivétel nélkül összedőltek, tekintettel arra, hogy ezek eredetileg is gyenge minőségű építmények voltak. Akkoriban a város vezetése még némi támogatást is adott, hogy a cigányok a szemételep mellé költözhessenek. Aztán valami megmagyarázhatatlan csoda folytán a település önálló életet kezdett élni, sőt vonzóvá vált, tömegesen költöztek oda távoli vidékekről is romák. Jelenleg a városnak 35–40 ezer lakosa lehet, saját önkormányzattal, polgármesterrel és tévéállomással, sőt, még az ország parlamentjében is van két képviselőjük. A rejtély kulcsa talán egy taxis kezében lehet, aki szerint a jelenség magyarázata egyszerű: – Mi, cigányok szeretünk szorosan egymás közelében élni. E mellett feltehetőleg a délszláv háború is megtette a magáét, volt, hogy egész falvak áttaxiztak Sutkába a rokonaikhoz, mert biztonságosabbnak érezték ott átvészelni a bizonytalan időket.

Alekszander Manic maga a Vajdaságban, Zentán született, tíz évesen került Németországba, a filmzést Prágában tanulta, azóta is Csehország választott hazája. Két héttel a forgatás előtt érkezett Sutkára, ahol kiderült, ahhoz, hogy befogadják, jó volna egy helyi vezetőt találnia. Így került kapcsolatba **dr. Koljával**, az ismert roma színésszel, aki saját állítása szerint olyan híres Sutkában, mint **Robert de Niro** Olaszországban. Ahol csak meglátták, kinyíltak az ajtók. Magától értetődő volt tehát, hogy dr. Kolja – **Bajram Severdzan** – lett a Sutkai bajnokok főszereplője, és mint ilyen, kicsit a rendező alteregója is. – Amit láttunk, az az, hogy ez a város tele van bajnokokkal, olyan emberekkel, akik a legkülönbözőbb soha nem hallott versenyek győztesei, és ha látja őket a vásznon győzelmi mámorban vagy letörve, mert nem nyertek, egyhamar nem fogja elfelejteni őket.

A film tulajdonképpen a rekordoknak, bajnokoknak állít emléket, a legkülönbözőbb versenyszámokban: liba- és kutyaviadalban, vámpírvasadásban,

ünneplő ruha viseletében vagy gonosz szellemek kiűzésében. No meg az életörömmel, melyet a rendező így fogalmazott meg a Gondolat-jelnek adott interjújában: – Mindent egybevetve az a legelbűvölőbb Sutkában, hogy megőrzött valamit a régi Jugoszlávia hangulatából, a mának élés képességét. Belgrádban gyakran hallom, hogy az ember úgy érzi, hogy valami feneketlen gödör alján él. Elvesztették az ünneplés képességét. Sutkában persze mindenki valami minimális szociális segítyből él, de sokféle apró ügyeskedéssel egészítik ki a jövedelmüket.

Amikor a film elkészült, néhány szereplőt meghívtak a szerbiai bemutatóra. Akkor derült ki, hogy azért nem tudnak elmenni, mert nincs útlevelük, hiszen a régi jugoszláv útlevelet nem fogadják már el. Ez az utójáték akár szimbolikusnak is tekinthető, azért is szerették a romák annyira a korábbi Jugoszláviát, mert lehetett jönni-menni.

Bihari Ágnes interjúja nyomán

Kerékpárral pasztoráló római katolikus lelkész

**Ne legyünk a mai világ
megfáradt csellengői,
elfásult emberei!**

A zebra előtt kézfórással elsőséget ad és visszaköszönnek, mosolyognak hívei, volt diákjai és a többi közlekedő. Üdvözlük egymást, intenek.

Mag Mátyás ismert ember az észak-borsodi város, Ózd lakói körében. A nyugalmazott római katolikus lelkész minden embernek segítő kezét nyújt. Több évtizedes ózdi papi munkálkodása eredményeképpen nagyon sok híve, tanítványa van, sőt, a civil életből az Ózdon eltöltött évek alatt sok embert megismert, gyermekeiket keresztelte, jelenleg kórházat, idős otthonokat látogat.

Sok függ hitünkötől

– Egy-egy napi körút alkalomával, mely nem kis távolság, legalább 5–10 emberrel találkozik. Ekkor előjönnek az örömök, bánatok. Az év eleji beszélgetések, rövid pár percek, újrakezdés jókívánságokkal kezdődnek. Milyen lesz? Közös megállapításunk, hogy a társadalmi időben, történelmünk körülményeiben sok függ hitünkötől. A testi-lelki sors alatt nyögöknék gyors receptje a Szentírás, amely: út, igazság, élet! Sokakat depresszióba kerget az életkörülménye. Mostanában fogynak a tartalékok, a lelkiek is, pedig több lelki energiára van szükség a nagy megterhelés miatt – mondta Mag Mátyás.

– Az Ív úton egy idős néni panaszkolta, hogy a szomszédokból mindenki elköltözött, egyedül maradt, fél, nincs senkije, csak a jó Isten – folytatta az Atya. – A kerékpár mellett, sportosan öltözve alig ismert fel az egyik vidéki kántor, kinek kisírt szeme bánatról árulkodott. Tisztelendő úr, tessék imádkozni a házastárs-

samért, mert agyvérzést kapott – mondta. Távolságban egy munkanélkülivel találkozom, aki elmondja a bánatát, majd egy babakocsis asszony közeledik felém, köszön, én meg azt találom neki mondani, hogy aranyos a kicsi, de tudjuk-e mire született a világra? Egy roma asszony is megállít és visszaidézte a történetét: „Az atya amikor meglátogatót a kórházban, olyan szépen beszélt a roma fiatalokhoz a kórteremben.”

A vasárnapi evangélium kikerül az utcára, a napkeleti bölcsék története kerül elő, melynek rövid összefoglalója csupán ennyi: igaz hitük küzdelmes és tudományos volt, de megértte, mert örömet jelentett. Ők az isteni útra léptek, ez jó út volt, célba értek, míg sok más ideológiai utak zsákutcába jutottak. A kánaani csoda története a házasságokhoz szól, és a legnagyobb ajándékot adta, nem a gazdagságot, az aranyat, hanem hitet, reményt és szeretetet. Örömmel olyan emberek társaságában lenni, ahol Jézus van, és nem bomlaszt a jüdási árulás. Jézus egy jobb világot akart,

megváltotta azt, de sokakat nem tudott megváltoztatni. A világ egyre félelmetesebb, az emberek egyre közömbösebbek, kellene Jézus emberiségessége, mely köztünk élne szavainkban, tetteinkben. Felebarátok vagyunk, a keresztiségben Isten gyermekei lettünk, az egyházi közösség tagjai, melyet tartson össze a szeretet, a béke, az ima, a szentségek, a kegyelem büntetlen öröme, mely szükséges a napi és örök életünkhöz. Ne legyünk a mai világ megfáradt csellengői, elfásult emberei. Az Isten lelket lehelt belénk, a lélek ereje tud vidámitani, világítani a sötét jövőt álmodók szívében is.

A megváltott ember odafigyelést igényel

Mag Mátyás Úr arra is rámutatott, hogy az Isten által teremtet és a megváltott ember odafigyelést igényel, bármilyen származású is. Ez a megkülönböztetés nélküli emberiség, szeretet vezérelte a roma családok és gyermekeik felé.

– A maguk stílusa, érzés szerinti életükben megláttam

fogékonyságukat az Isten, a vallás felé. Sok roma kisgyermeket kereszteltem, így a későbbiekben felkerestem családjaikat, a hit lehetőségét nyújtottam nekik oktató tevékenységgel. A telepék melletti réten focizással kapcsolódunk. Később közösen egyházi énekeket énekelünk, én gitározom, ők is hozták a gitárt és a felhőtlen együttlét nagy öröm volt mindenkinek. Minden kezdeményezésem az Isten felé vezető út kezdete volt, mely úton minden embernek a parancsok és törvények betartásával kell előre haladni. Tiszta udvart, rendes házat! – sokat elmondtam a hittanórákon, abban az iskolában, ahol többségében roma fiatalokat tanítottam. Legyen az otthonaikban, de szívükben, lelkükben is tisztaság. Ezt is tanulni kell, mint a focizást, a gitározást. Aki a rosszat gyakorolja, nem jó úton jár. Jézus jóra tanít minden embert, hogy gyarlóságaink ellenére minél jobb emberek legyünk. Hittankönyveket ajánlkoztam a gyerekeknek, videón roma családoknál szentírást vetítettem, magyaráztam nekik Jézus életét. Házaikat sorban megszenteltem, a jegyespároknak jegyes oktatást tartottam, búcsújáró helyekre is szívesen tartottak velem. Megannyi oktatás, ezernyi élmény, elsőáldozások alkalomával sok roma gyermek és népes rokonsága jelent meg templomunkban. Úgy érzem maradandó hitet adtam számukra.

Józsa Zoltán

Hegedűs Sándor

Görög-Karády Veronika

„Éva gyermekei és az esélyegyenlőtlenség eredete”

A L' Harmattan Könyvkiadó „Szóhágyomány” sorozatának részeként jelent meg **Görög-Karády Veronika** „Éva gyermekei és az esélyegyenlőtlenség eredete” című tanulmánykötete. A szerző a mesék, a teremtéstörténetek felhasználásával eredt a társadalom egyes rétegeire nehezedő előítélet nyomába. A kötet célja, hogy ne mozaikszerű, hanem összefüggő kép alakulhasson ki az olvasóban az etnikai, illetve társadalmi különbségek és egyenlőtlenségek ábrázolásáról és értelmezéséről. A vastag könyv két nagyon súlyos részre tagozódik. Az elsőben a társadalmi

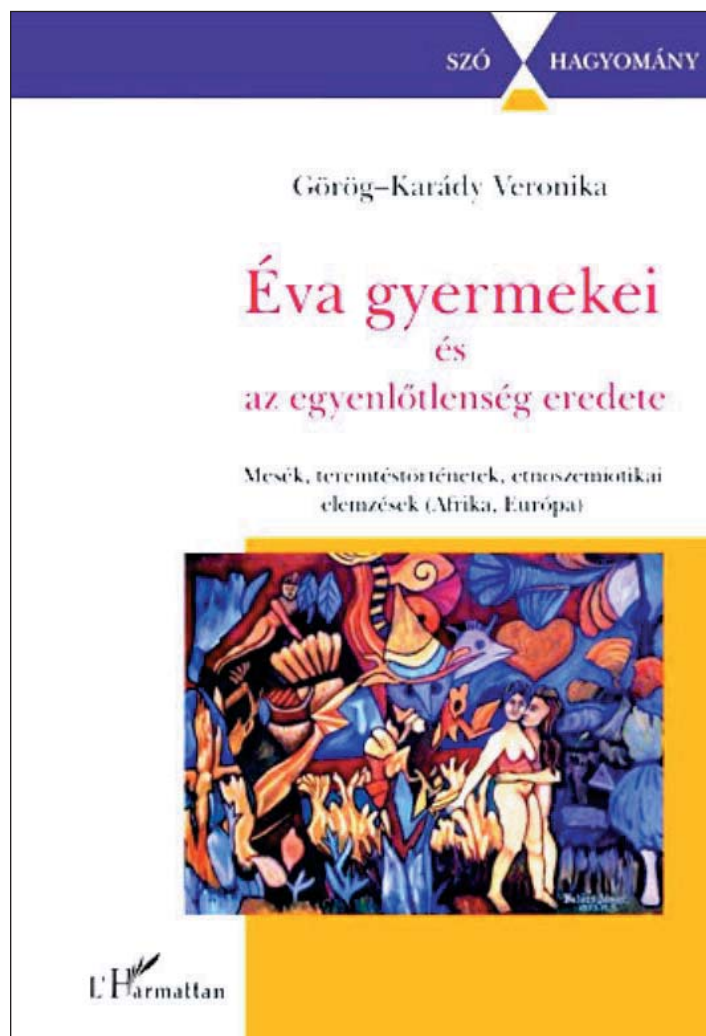
egyenlőtlenségek folklórszövegei kerülnek terítékre. A nők alávettetésével, a fehérbőrű emberek feketék feletti uralkodásával, a gazdagok és szegények közti különbség okaival, valamint a zsidóságot, illetve a cigányságot sújtó megvetés néprajzi közlésekben rögzült nyomaival foglalkozik részletesen (és tudományos munkákban szokatlanul színesen). A második rész a családon belüli egyenlőtlenségeket járja körbe, a nemzedékek és a nemek közötti hatalmi viszonyokat mutatja be a nyugat-afrikai (bambara-malinké) és a magyar mesék világában.

A most közzétett „A megvetés természetrajza – A cigány természetrajza” című tanulmány a Cigány néprajzi tanulmányok első kötetében, 1993-ban megjelent tanulmány jelentősen kibővített változata. A szerző először a 14–15. századi Európában a cigányokról megjelent írásokat veszi számba. Megállapítja, hogy a cigányok eredetét akkor körüllegő titokzatosság homálya teljesen még ma sem oszlott el. A következő oldalakon részletesen megismerhet valamennyi romákkal kap-

csolatos nem-cigány eredettörténettel. Borzadva olvashatjuk, mennyire gonosz élcek tárgya volt Európa szerte ez a kreolbőrű népcsoport. Szörnyű szembesülni a ténnyel, hogy e gyűlöletes történetekhez számos esetben épp a Biblia, a zsidó-keresztény világ alapkönyve nyújtott kiindulópontot és modellt. A későbbiekben a cigány eredetmondák is előkerülnek, amelyek részben maguk is átveszik az előbbi történetek által sugallt képeket, részben visszaváganak, sajátos igazságot teremtenek.

A cigányt – állítja az egyik történet – egy különösen bűdös és barna anyagból teremtette a Mindenható, mert minden más anyaga elfogyott már. Ezért lett színe hasonlatos ahhoz a matériához, amit folyóiratunkban e sorok írója soha nem fog pontosabban megnevezni. Egy másik történet még mélyebbre süllyeszti, ha lehet még jobban alázza a szegény cigányt, mert még csak nem is emberi végtermékből, hanem lópotyadékból származtatja. Több fennmaradt népköltészeti szöveg szerint az Úrból kifogyott már a szusz, amikor lelket leheltek az egyes teremtményeibe, s amikor a cigány került sorra: már nem a szájából fújt levegőt belé, azért lett ilyen, milyen. Szörnyű, ugye? Nem árt tudni, hogy az ünnepektől Csokonai Vitéz Mihály is beállt ebbe a sorba. Czigány című költeménye nem válik a dicsőségére, sőt...

A szabad gyűlölködés indokait is a Bibliából eredeztették: a testvér-gyilkosságért megbélyegzett s földönfutóvá lett Káin ivadékaiknak tették meg a cigányokat, s tették jogossá utálatukat. Több változatot is olvashatunk, egyik se lélekemelő. A legocsmányabbak azok, amelyek a krónikus nőnélküliségében Káinnak egy kancával töltött nászából eredeztetik

az első cigányt. A Mózeszt üldöző fáraó népétől való leszármazás és vezeklés története kezdetben megnyitotta az emberi szíveket és adományokat biztosított a középkor idején, ezért maguk a cigányok is terjesztették. Az csak később derült ki, a kezdeti jóindulat ellentétbe csapásakor, hogy parazsat húztak a fejükre. Ez is ellenükre fordult, hiszen Isten választott népét akarták pusztítani, s eleve ott kellett volna halniuk az összecsapó Vörös-tenger hullámai alatt. Befejezni Isten félbe maradt bosszúját, többen érezték hát szent kötelességnek. Ezt a mesét is lehetett aztán cifrázni! Nem közvetlenül a fáraó népei ők, azok ugyanis egyetlen nő híján mind a tengerbe veszttek. Ez a hölgy az ördöghöz ment feleségül, s közös csemetéik lettek a cigányok: feketék és gonosz lelkek. (Ugyan akadnak ennél enyhébb változatok is, de az életben maradtak mindegyikben gonosztevőkké, tolvajokká lesznek.) Van egy másik típustörténet is, amelyben a Jóisten különböző javakkal és tulajdonságokkal ruházta fel az egyes nemzeteket. Eltérő, de nagyon kimódolt okokból, mindig a cigány jár a legrosszabbul... Pontosabban az egyik esetben csak a szerdákra teszi szerencsétlenné, csütörtökeire viszont szerencseáldást mond az Úr.

A Krisztus szöge történetet bizonyára sokan ismerik. Most megtudhatják: ennek is számos változata él. A keresztre feszítéshez minden nemzet kovácsa megtagadja a közreműködést, csak a cigány vállalkozik rá, ezért veti ki Krisztus a tenyeréből őket. Más történet szerint csak három szöget készít, ezért kevesebbet szenved a Megváltó, s megáldja a cigányt. Nehogy azt tessék hinni, hogy végre valami nemes tulajdonsággal! Dehogy is! A lopás tudományával, munka nélküli egzisztenciával, amiért aztán gyűlöletessé lesz az emberek között. Ha azonban arról van szó, hogy indokoltta tegyük viszálaink célját, ki lehet fordítani ezt a mesét is. Eredetileg négy szög várt Jézusra, de egyet elcsent a cigány. Így Isten fia csak hárommal lett felszelve, azaz többet kínlódott, nagyobb fájdalmai lettek, ezért átokkal sújtotta a tolvajt.

Ez az eredendő bűne, amit utódaiban ma is bűnhődni kénytelen.

Hasonló magvas koholmányokat olvashatunk még a cigányság szegénységének eredetéről is. Elzavarták az álsruhában közéjük ment Istent, ezért ez a sorsuk. Minden változatnak ugyanaz a vége: maguk tehetnek róla, csak magukra vethetnek.

Később a közmondásokba foglalt tömény előítéletek csokrát is átvehetjük. Az álnokság, a sunyiság, gatlástalanság, a dologkerülés a leginkább felelőlegesen cigány-jellemző elemek bennük. *Margalits* Ede 1896-ban kiadott közmondásgyűjteményében valamennyi etnikai csoport közül például legtöbbet a cigányt szapulják (a zsidóknak csak a második, a sváboknak a harmadik, a tótoknak a negyedik, míg a románoknak e tekintetben csak az ötödik hely jut). Hét bőre van, mint a cigánynak; oly igaz, hogy tizenkét cigány is lehetné a hitét mellette; a cigánynak nem telik egy napja sem család nélkül; a cigány csak minden száz évben egyszer mond igazat; farkasból bárány – cigányból paraszt sohasem lesz. Ilyenek a népi bölcselmek.

A szerző nem hagyja magyarázatlanul ezt a sok-sok bántást. Okosan és követhetően érvel. A „tradicionális társadalmakban az élet nagy problémáit – a halált, a betegségeket, a nélkülözést, a szegénységet, a társadalmi egyenlőtlenséget – az emberek hajlamosak az idők kezdetén lezajlott eseményekkel indokolni, és a nagy kérdésre (Miért nem uralkodhat boldogság a Földön?) a választ szintén a kezdetek kezdetére visszautalni.”

A bűnbakképzés folyamatát és fejlődését tekinthetjük át oldalról oldalra. Görög-Karády Veronika hihetetlenül sok történetbe ásta be magát, bolgár, görög, román, francia, afrikai törzsek és ki tudja még hány más nép egykori lelkületét idézi fel, veti egybe. Nem a gyűlölködőknek kíván muníciót adni, épp ellenkezőleg. Hát nem felemelő érzés tudni, hogy a gonoszok és ostobák világszövetsége összes ármánykodása és fröcsögése, szavakban és tettekben megnyilvánuló aljassága is kevés volt, hogy

ezt a barna bőrű, számkivetett népet eltörölje a föld színéről?

Illyés Gyula írta egykor, hogy „aki szépen kimondja a rettenetet, azzal fel is oldja”. Görög-Karády Veronika ezt teszi, nem hagyja feledésbe menni az egykori rettenetet, mert ha elvész a múlt homályában, bármikor újra és megerősödve törhet belőle elő.

A könyv még két igen fontos cigány vonatkozású tanulmányt tartalmaz. Az egyik a tyukodi magyar nyelvű cigány mesemondó, Tüne, azaz *Erdős* Lajos valóságos és mesei világán kalauzol végig bennünket. Igazi családmese elejétől végig, noha ott lüktet benne az egész 20. század. Ha belső, lelki szemeinkkel is olvasuk az írást, nagy csodában lehet részünk: megérthetjük, hogyan fogant, s miként születik a világra az a káprázat, amit mesének gondolunk.

A másik tanulmány is egyszemélyes meseuniverzumot taglal. Ezt *Babos* István teremtette maga köré a szeretteinek. A somogyi Babócsból származó meseszerző ugyancsak magyar nyelvű cigány. Mesei világa, ha lehet, még varázsosabb, mint a tyukodi kollegáé. Tündérmesék és hőmesék sokasága kel életre általa, de történeteinek legtöbbször annyi egyedi, hogy nem is lehet a már ismert mesékkel rokonságba fűzni. Meséiben gyakori és kiemelt szerepű a családon belüli erőszak. Királyfiak, bús vitézek, elátkozott herceglányok nyögik családjuk súlyos titkait. Görög-Karády ezeket a ponyvairokat és brazil szappanopera-szerzőket megszégyenítő cselekményszövésszerű történeteket elemzi részletesen végig. Mese, mítosz és a valóság egymásra hatásáról értekezik. Érdekfeszítő ez a rész is, ahogyan a könyv nem cigány kötődésű írásai is azok. Igazi kultúrtörténeti ritkasággal örvendeztetheti meg magát, aki megveszi, és időt szán az Éva gyermekeire.

* * *

(A könyv a nagyobb könyvüzletekben megtalálható, de a kiadó címén is hozzáférhető.)

„... A fiúk összedobják a lóvét biciklire...”

Taxiban ülve gyakran látok autók között vadul lavírozó biciklis futárokat, akiket a taxisok üvöltve küldenek el melegebb éghajlatra. Én kedvelem őket, mert nagyon vagányak, mert hihetetlenül magas mértékű az álló és türelmeképességük, és mert mindig benevetnek rám a taxiba, mint akik jó viccnek tartják az életet. A kiadóim is gyakran küldenek biciklis futárral meghívókat, szerződéseket, borítótterveket, fotókat, kész könyvet, vagy ellenőrizendő anyagokat a lakásomra, de kaptam már ily módon virágot és kosárnyi gyümölcsöt is. Bizgét, a Tigrist is így ismertem meg.

Ez a 25 éves, nagydarab cigányfiú elsápadt, majd belepírult abba, hogy érdekel az élete, és írni akarok róla. Az albérletébe nem mehettünk beszélgetni, pénze éppen nem volt egy kávéra sem, hiába mondtam, hogy majd én fizetek ott, ahová beülünk, de ezen megsértődött. „Nekem egy nő ne fizessen!” – tiltakozott egy keleti úr gőgjével. Így elmaradt a találkozónk, viszont egy hónap múlva meghívtam ebédre hozzánk, amire igent mondott, mert „a család az a világ legfontosabb dolga, és te befogadsz engem, mint egy rokont...” Magyarázta meg Bizge az igent. Rajta kívül 800 ezer rokonom él Magyarországon, kár, hogy nem tudom mindet meghívni ebédre, válaszoltam, amin nevetett, de nem úgy, mint aki jókedvű. Nagyon kellemes volt az ebéd vele! Kíváncsi volt és természetes. Rácsodálkozott a képeimre a falakon, a fiammal repülőkről beszélgett, a barátaimmal a sza-

bolcsi ételekről, a fiam apjával a falusi vásárnapokról, mert hogy mindketten ministráltak gyerekként. Aztán nekem beszélt az életéről...

* * *

„Két barátommal jöttem fel Pestre 4 évvel ezelőtt, mert elegünk lett a munkanélküliségből. Gondoltuk, majd Pesten szerencsénk lesz, de nem volt, mert szakmánk sem volt, mindhárman csak az általános iskolát jártuk ki. Jani egy hónap múlva vissza is ment a faluba, a Csabi az meg elromlott itt Pesten gyorsan, inni kezdett, de nem urasan, hanem mocskos módon, mint az állat, úgy hogy vége lett a barátságunknak. Ő az új haverjaival Kőbányára költözött két leánytestvéréhez, akik nem jó vérűek, én meg hetekig dekkoltam a nyugati pályaudvaron, és nem tudtam, hogy mihez kezdjek. Félttem is Pesttől, mert még nem jártam itt addig, de sok rosszat is hallottam, hogy

mik esnek meg itt az emberrel. Hát résen voltam, de csak belekeveredtem egy verekedésbe, ami szerencsét hozott. Mert a nő, akit megvédtam az magához vett és elhelyezett a csokoládégyárban, ahol 8 hónapig dolgoztam. Eldolgoztam volna én ott akár meddig, de hát a nő többet akart tőlem, mint hogy besegítsek a háztartásba pénzzel és munkával. Azt akarta, hogy vele legyek, mint az embere, én meg nem akartam ezt, főleg, hogy a nő a manust játszotta és kezdeményezett. Ez sosem jött be nálam, mindig én választok csajt magamnak, ha olyan kedvem van. De nekem egy nő sosem fog parancsolni semmiben, nem hogy ő mondja meg, mikor vegyem le a gatyámat. Ott hagytam őt is és a gyárat is. 8 hónap alatt eléggé megismertem a várost és a lehetőségeket. Tudtam, hogy nemigen rúghatok labdába, mert nincs iskolám, semmim sincs. A gyárból én és még négy vidéki fiú kibéreltünk egy tűrhető lakást a Dob utcában. Ott lakok a

mai napig, csak a fiú szobatársak változnak, de engem ez nem zavar. Együtt könnyebb kifizetni az albérletet, meg aztán nincs egyedül annyira az ember. Sokféle munkát kipróbáltam. Voltam kidobó fiú egy kocsmában, voltam egy riasztó és rácskészítő vállalkozónál, aki jól átvágott, csak a fele lóvét fizette ki, közben agyon melóztam magam a pince műhelyben. Dolgoztam rakodóként is a nagybani piacon, de ott hol kellett, hol nem. Rendszeres munka nem akadt. Aztán megfordult a fejemben, hogy hazamegyek a fenébe, tök kínlódás az élet Pesten is, de a haverjaim azt mondták, itt a semmi is több, mint falun, hát maradtam. És amikor már csak olajban pirított hagymát ettem kenyérrel, elkezdtam gondolkodni azon, hogy mim van, mihez kezhetnek, miből tudnék lóvét csinálni, mi okozna örömet? Szakmám nincs, tanulni én már a bűdös életben nem fogok! Anyám otthon kínlódik a 9 testvéremmel, kell nekik a

lővé, hát irtózatosan gondolkodtam, hogy mit csináljak, hogy én is megélejem, meg utalvány is minden anyámnak, mert a fizetésem jó részét mindig hazaadom a mai napig. Nem azért mondom, mert sajnálom, hiszen főleg értük akarok dolgozni. Van úgy, hogy 9 pár cipőt és 9 melegítőt veszek a Népszínház utcai bizományiban, és a pénzzel együtt küldöm haza.

Anyámnak is kabát kellene, nekem meg 2 havonta cipő, mert széttaposom a tekerésben. Ezzel jár ez a munka. Apám az feladta, agyára mentünk mi is, meg a szegénység is, meg az adósságok is, hát felakasztotta magát 4 évvel ezelőtt. Anyámnak meg itt hagyott minden bajt. Muszáj, hogy segítsek rajtuk, nem tehetek mást.

Szóval elgondoltam ott akkoriban a hagymás kenyeret bámulva, hogy mit csináljak, hogy lenne jó. Magamnak soroltam, mint egy bolond, hangosan, hogy „Bizge erős vagy, na hogy lenne jó neked?” Hát szabadon jó lenne. Ez volt a válasz a fejemben, és eszembe jutott, hogy amikor a faluba bicajoztam, az mindig jó érzés volt. Hát, így jött, hogy keresnem kell egy munkát, ahol bicajozhatok. Este mondtam a fiúknak, hogy mit gondoltam ki. Kiröhögtek, de pár nap múlva az egyik srác egy újságot mutatott, ahol biciklis futárokat kerestek. Ekkor jutott eszembe, hogy nincs is biciklim. Ettől úgy megdöbbsentem, hogy sírva fakadtam, mint apám temetésén, hogy ekkora marha vagyok, a munkaeszköz a legfontosabb, én meg csak járatam az agyamat potyára. A Robi is megdöbbsent, majdnem velem bőgött, aztán azt mondta, jelentkezzek, majd a fiúkkal össze-

dobják a lóvét biciklikre, ha felvesznek.

Hozzám nem voltak jók az emberek addig, hát, hittem is meg nem is, hogy pont a magyar fiúk húznak ki a szarból. De képzeld, kihúztak! Felvettek a melóra, le kellett adatnom az erkölcsi bizonyítványt is, a fiúk meg tényleg összedobták a lóvét, 25 ezret egy jó, strapabíró bicajra, amit apránként fizettem vissza nekik. Velük ma is jó barátságban vagyok, pedig ők már szerteszét laknak. Van aki hazament, a Robi az megnősült, de már ő sincs Pesten, építkeztek Áporkán, segítettem is neki. Hát, ők a haverjaim, mások nincsenek nekem, és hát az anyám meg a testvéreim, akik hozzám tartoznak. A meló az kurva nehéz, estére alig vagyok magamnál, de megéri! A főnök laza csávó, van, hogy ünnepekre megdob bennünket ezzel-azzal, és hát nagyon kiáll értünk. Amíg bírom erővel ezt fogom csinálni, remélem nem üt el a busz vagy az autó.

Nem is tudom mi lenne anyámékkal, ha meghalnék. Vannak autósok, akik direkt szívatnak bennünket a forgalomban. Zavarjuk őket akkor is, ha nem hülyéskedünk. Hogy lecigányoztak-e? Ha annyi ezresem lenne, ahányszor lecigányoztak, anyámékat elvihetném nyaralni 1 évre belőle a tengerpartra, teljes ellátással! De leszarom, ha leboxosoznak, hát a faluba is ugyanezt csinálták, és itt vagyok, nem haltam bele, de azért rossz érzés. Ha meg nagyon rossz érzés, akkor ütök is, de valahogy ez egyre ritkább, mert nem üthetek agyon egy egész országot. Amúgy, mostanában már gondoltam arra, hogy megtanulok autót vezetni, de mindig elhessegetem ezt a gondolatot, mert

nincs rá lóvém. Az egyik szobatársam az buszsofőr, azt mondta én is megtudnám tanulni, a másik fiú pincér. Hívott, hogy dolgozzak ott az étteremben, de úgy félek, hogy rászokok az ivásra, mint a tűztől. Inkább nem megyek.

Ez a hajtas sokat kivesz belőlem, de kiveszi a rosszszat is, a mérget. Mert néha mérges vagyok magamra, hogy szegény vagyok. A csóringerek nem kellenek a nőknek. Néha szeretnék nagylábon élni, és egy autó is jó lenne, de a testvéreim rám szorulnak. Ezzel ébredek, és ezzel rakom le a fejem esténként. Szó sem lehet új cipőről, új nadrágról, vagy egy moziról. Hát, az én testvéreimnek is fel kell nőniük valahogy, és a valahogyat az apám énrám rakta át. Megértem az öregemet is, jó szar élete volt, ahogy mifelénk mondják, egy napig se volt a magura, mindig parancsolt neki valaki, és, ha nem volt mit enni, hát lopott. Volt börtönben is miattunk, de nekem apám hős volt. Miértünk lopott. Ha lett volna munka, nem lopott volna. Nem volt ő rossz ember. Mondták neki, hogy nem kellett volna ennyi gyereket csinálni, de hát ő sok gyereket akart, ők is sokan voltak testvérek. Sokszor mesélte, hogy mezítláb jártak a nagy hóban, és ő öt éves volt, amikor először jutott a lábára cipő, és ez nem a háború alatt történt, hanem a szocializmus alatt. Vasgyárban dolgozott fiatalkorától, csodálta a hengsorsort, és a kalapácsot, ahogy dönti és formálja az izzó vaslemezt. Neki csoda volt a gyár! Kicsit ebbe bolondult meg, amikor elküldték a gyárból, nem értette, hogy miért őt küldik el, hiszen mindig ott dolgozott. Aztán soha többet nem is kapott munkát, míg élt. Hiányzik

apám, és hiányzik a falu. Az árokparti poros fűben sokat játszottam, a szántóföldek felől mindig olyan jó földszagot hozott a szél. Szabolcs megyének teljesen más szaga van, mint Pestnek. Jobb szaga van. Mások ott az emberek is. Még a szavuk is más, ahogy beszélnek. Csak a szegénység pont olyan, mint Pesten. Sajnos még nem mehetek haza, ott nem lenne munkám. De hát Pest is Magyarország. Robi mindig ezzel vigasztalt, de nem éreztem jobban magam tőle. Az öcsém is fel akar jönni, hogy együtt dolgozzunk. Jövőre jön is, így több pénzt küldhetünk haza.

Hogy legjobban mire vágyok? Arra, hogy anyám mellett legyek, hogy otthon legyen munka! Ennél többet nem kérek az élettől, és, hogy egészségesek legyünk. Nőszülni még nem akarok, hát mire? Nincs semmim... Lányok azok lennének, de nem itt Pesten, hanem otthon. Pesti nekem nem kell, mert ezek csak a lóvéra hajtának. Volt egy lány pár éve, az jól átvágott, ebből megtanultam a leckét. Sokat tanultam az emberekéről itt Pesten. Akikhez szállítok azok lenéznek, és van, hogy röhögnek rajtam, de engem nem érdekelnek. Aláírják, hogy átvették a küldeményt, aztán húzok is el, nem foglalkozom velük! Örülök, hogy van munkám, és meg is akarom tartani, úgyhogy nem pofázok vissza senkinek, tőlem aztán cigányozhatnak, úgy teszek, mint aki nem hallotta. Egyszer úgy is haza megyek Szabolcsba! Mindig erre gondolok, és így már kibírom, bármi is történik velem. Hát, én erre születtem. Nem vagyok hős...

„...Fisori punyé uná bányi pã ratá...”

Kînd sãd îñ kár, káré mã partã, mulcsé rîndurj vãd pã fisori ku ratã, kum partã sévã lu ált, pã jé sinyé merzsé pã kár ro ljé blãstãmcsé. Jo ljé plák pã jé, kã ro ku voje sã ku pucseré ãsz, sã tot uvig rígyé pã minyé, kînd sãd îñ kár, kákînd ásã ár gãngyi, kit kusztu o sadã máré ãj. Sinyé fásé kényvije, sã jé îñ mulc rîndurj pã jé mîñã, dákã repé trãbujé szã dukã sévã, hungyivã, dá ám kãpãtãt mã ásã sã florj, sã pamé ku on kusár. Sã pã Bizge ásã ám kunuszkut.

Fisori áztã dã 25 ej, sã dãrãb máré, sz-o rusínãt kã pã minyé mã irdikile kusztuj, sã ám ávut dãgînd szã szkrju dã jãl. Hungyé o sãzut lá ált, ákulo nu ány putut szã mirzsény szã szfãtãjiny, bány mágã bás nu o ávut nyis pã o kãvijé, jábã jám zîsz kit jo oj plãcsi ákulo hungyé ony sãgye îñ lontru, dá pã áztã sz-o mãnyijet. „Mijé o cîgãnkã nu sz-ãm plácsé” – zîse ku mãrãc máré. Ásã o rãmãsz áflãlányi, dá pã o lunã l-ãm csimãt lá noj pã o mãnkãré pã dãmnyãzã, pã áztã o vinyit, kã „siljédu îñ lume-cãrá há mãy dã zelsõ, tu mã ápus pã minyé kã pã nyãmuc...” Pãntu áztã vinye Bizge. Mãy 800 ezãré nyãm ám îñ lume áztã dã ungur, pãkãt ãj kã nu scsu pã toc szã csãm pã o mãnkãré, zîsem, pã sé jãl o rîsz, dá nu ásã kã sinyé ku vojé bunã ãj. Farcse bunã o foszt mînkãre ku jãl! Sigogye êrdikile. Szã îñmirã pã formiljem pã fãl, ku kupilum dã kár szfãtãje káré îñ nor merzsé, ku urtãsim dã

mãnkãré dã szabolcs, ku tátãszo lu kupilum dã szãrbãtaré dã szãt, kã kicsis duins lãngã popã or foszt kînd kupij or foszt. Dãpã áje mijé o szfãtãjit dã kusztus..

* * *

„Ku doj urtãkum ám vinyit szusz îñ Pest dã 4 ej, kã dãsztulã ány ávut dã îñtrã áje, kã nu ány ávut lukru. Any gãngyit, kit áise îñ Pest ony áve nurok, dá nu ány ávut, kã nu ány ávut szãkmã, csár pã opt ej ány szfãrsît îñ iskolã, Jãnãs pã o lunã sã o mersz ákãszã îñ szãtuj, Csabi mágã pã ro kãljé o mersz repé, o kizdilit szã bejé, dá nu kã domnyi, dá farcsé urît, kã álotu, sã ásã sz-o szfãrsît urtãsemenyi. Jãl ku nou urtãkuj o mersz szã sãdã îñ Kõbãnya lá daã szurorurj, káré ãsz prikizsicsé, jo mágã mãy mult szãpãmîñã ám foszt îñ nyugati, dã hungyé merzsé gézãsi, sã nu scsijem sé szã fãk. Sã frikã ám ávut dã Pest, kã

inkã nu ám foszt pîñã átunse áise, sã mult ro ám áhuzît, kit sé pacse om szã pãcã áise. Ro bãgãm szãmã, dá sã ásã ám kiviridit îñ bãtãlã, káré m-o ádusz nuroku. Pãntu kã cîgãnkã pã káré ám pãzît, m-o lat lãngã je sã m-o dusz szã lukru îñ csokolãdégyãr, hungyé 8 lunã ám lukrát. Ásfi lukrát jo ákulo ákãr kit dobã, dá cîgãnkã áje, mãy mult o ávut dãgînd kit numã bányi sã szã ãj ázsut îñ kãszã. Áje o ávut dãgînd, kit szã fju ku je, kã omus, jo mágã nu ám ávut dãgînd áztã, dãnũ ásã bás nu kit je ásã fãse kákînd je ár fi omu. Áztã nyis odãtã nu o foszt ásã lá minyé, tot jo ãm kot fãtã, dákã áfelã mij voje. Dã mijé o cîgãnkã nyis o dãtã nu m-o purunsuli, bás kã nu kit kînd szã ja zsosz izmãnãm. Ám lãszãta ákulo sã pã je sã pã gyãru. Pîñã 8 lunã bényé l-ãm kunusztukut pã szãtu máré sã áje sé pacse szã fãkã om. Scsijem kit nu ám mult sé fãk, kã nu ám iskolã, nyimikã nu ám. Dã îñ gyãr jo sã mãy pãtru fisor ány lat

áfãrã o kãszã bunã îñ uljicã Dob. Ákulo sãd pîñã zuã áztã, nume fisori szã scsimbã ku sinyé sãd, dá áztã nu ãj bãj. Unã mãy bényé sã usurã ãj szã plãcsiny pãntu szobã, sã nu ãj om szîngur. Pã mulc felurj lukru ám fãkut. Ám foszt fisor sinyé zburtusescse áfãrã pã aminy dã îñ krismã, ám foszt lá om, sinyé rácsurj fásé, sinyé m-o siljiit, csár zsumãtãcsé bãnyim m-o dát, mágã farcsé mult ám lukrát lá jãl. Áfelã lukru pã káré zî dã zî pacse om szã fãkã, áfelã nu ám áflãt. Sã pã áje ám gãngyit, kit oj merzsé ákãszã îñ pãgubã, csár csiniãlã ãj kusztu áise îñ Pest, dá urtãsim áje or zîsz, kit áise sã nyimikã mãy mult ãj kã kum îñ szãt, ásã ám rãmãsz. Sã kînd îñ uloj ám fript sãpã ám mãnkãt ku pitã, m-ãm kizdilit szã mã gãngyész, sé ám, sé pot szã fãk, dá îñ sé ás pucse bãny szã fãk, sé mã ár dá fãlusijé? Szãkmã nu ám szã îñ vãc jo mã îñ kusztu áztã nu oj îñvãcã! Mãmã ákãszã csinijescsé ku naã siljéd, ãj trãbujé

bányi, farcsé ro mã gân-
gyem, kit sé szã fák, kit sã
jo pot szã kuszt sã lu mãmá
pot szã mîj bány, kã bány-
im máj márë tot ám dát
ákaszã pînã lá zuã áztã. Nu
dãje zík kã milã mij dã
bány, kã bás pãntu jë ám
dãgînd szã lukru. Jescsé
kînd 9 cipilis sã 9 caljé kãld
ja îñ Nêpszinház uljicã sã
ku bány unã mîj ákaszã. Lu
mãmá subã ár trãbujî, mijé
pã tot daã szãptãmîñã ci-
piljis, kã ljé port pã jë. Ku
áztã umblã lukru áztã. Tãtã
mã nu birije, ány mérsz pã
firëj sã noj, sã szãrãsije, sã
dãtare, dãbã sz-o szpãn-
zurãt dã 4 ej. Lu mãmá
mãgã o lãszãt totu bãju.
Trãbujé szã ljé ázsut, nu pot
ált szã fák. Nápu mã
gãngyem ákulo kînd mîn-
kãm pitã ku sãpã, kit sé szã
fák sé ár fi bun. Mijé ám
zîsz kã válo bulînd, kit
„Bizge tãrë jëscs, dã kum
ár fi bényé cijé?” Dãkã ás fi
szlobod bényé ár fi. Áztã
umblã îñ kápum, sã o vinyit
îñ firëm, kit kînd ákaszã
mirzsem pã ratã, áje tot
uvig bényé szîmcãlã o
foszt. Nápu ásã o vinyit, kit
trãbujé szã kot on lukru,
hungyé pot szã mã duk pã
ratã. Pã szãrá j-ám zîsz lu
fisorî, kit sé ám gãngyit
áfãrã. M-or rîsz áfãrã, dã pã
nyiszkej zî on fisor m-o
ãrãtãt o pipãros îñ kãrë pã
fisor kutã pã biciklaã. Áku
m-o vinyit îñ firëm, kit nyis
nu ám ratã. Áztã ásã ro m-o
kãzut, kit ám kizdilit szã
pling, kã kum pã álu tãtã
grupãmîncse, kit áfelã márë
dã bulînd misz, lá lukru
áztã trãbujé biciklaã, jo
mãgã csár ásã ám umblãt
fire pã nyimikã. Sã Robi
szã îñ mirãt kit nu plînzse
ku minyé, dãpã áje, áje o
zîsz, kit szã mã duk, sã jë
ku fisorî or dã unã bányi pã
ratã dãkã m-or la szusz.
Pînã átunse lá minyé nu or
foszt buny aminyi, sã kri-

gyem sã nu, kit bás fisorî dã
ungur m-or ázsutã áfãrã dã
îñ kãkãt. Dã szã vëz, m-or
szkosz áfãrã! M-or lat
szusz pã lukru, o trãbujit
szã da zsosz o pipãros kit
nu ám fãkut îñ kusztum
nyimik ro, fisorî mãgã or
pusz unã bányi pã biciklaã,
sã tot îñ sët j-ám dát
înnãpoj. Ku jë sã áku îñ
bényé misz, mãgã mã pã ált
lok sãgyé toc. Jescsé kãrë o
mérsz ákaszã, Robi szã
înszurãt, dã nu ãj îñ Pest, îñ
Áporka ãs fãsé kãszã, sã
j-ám ázsutãt. Jë ãsz urtãsi
ámé, álcî nu ãsz mijé, sã
dãnu mãmá sã kupijî sinyé
ãsz ámé. Lukru farcsé gro
ãj, pã szãrá dãbe misz, dã
dãje bunã ãj! Omu márë
bun om ãj, jescsé kînd pã
szãrbãtarë ãny dã o cãrã
bány, o kînd sé, sã sztã
lãngã noj. Pînã birijëszk ku
pucserë áztã oj fãsé, pînã
nu m-o luvi on kãr o buszu.
Nyis nu scsu sé ár fi ku
mãmá dãkã jo ás muri.
Jescsé nyiszkej kãr, kãrë
bás urã árë pã noj, kînd
mãrë ãj forgalmu. Sã
átunse nu árë ugoj, dãkã nu
fãsény sadã. Kit zîsé pã
minyé kit bãjãs? Dãkã ás
ãve átitã ezãrë îñ kicsé rîñ-
durj ãm zîsé kit bãjãs, pã
mãmá ás pucse szã duk
lãngã ápã há máj márë pã
on án, sã kutotu ás plãcsi
áfãrã, pã jë! Dã ljé kãk
zsosz, dãkã mã fãsé dã
uremé, sã îñ szãt ásã or
fãkut sã áise misz, mu ám
muri dã áztã, dã dãje nu
ãm kãgyé bényé. Dãkã
farcsé ro ãm kãgyé átunse
sã luvëszk, dã pã dobã áztã
mã csár kînd sã kînd, dãnu
nu pot szã luvëszk pã tatã
lume. Dãbã pã áztãz m-ám
ãm gãngyit sã pã áje, kit ár
trãbujî szã învãc szã mîj sã
kãr, dã tot fãk szã mujt, kã
nu ám átitã bány. On fisor
îñ szobã busz o mîñã, áje o
zîsz, kit sã jo ás pucse szã
învãc, hãjlãntã fisor îñ kris-

mã áduñã unã bányi dãlã
aminyi. M-o csimãt kit szã
mã duk szã lukru ákulo, dã
mij frikã kã oj szuktuljî pã
buturã, frikã mij kã dã fok.
Máj bényé nu mã duk.
Lukru áztã mult je dã îñ
minyé dã szkacsé sã reljije,
sã sudã. Kã jescsé kînd
sudã mij pã minyé, kã
szãrák misz. Szãrási nu ãj
trãbujé lu fecsi. Jescsé kînd
bényé ár fi pã pisarëm ámé
szã kuszt, bényé ár fi sã o
kãr, dã kupijî pã minyé ãsz
szurulit. Ku áztã mã szkol
sã ku áztã ãm puj zsosz
kápu dã szãrá. Kum gãn-
gyëscs o nou cipiljis, nou
sarik o dã mozi. Sã lu siljéd
trãbujé szã krescsé kumvã,
sã pã kumvã tatã pã minyé
o puszt. Pã tãtã ãl prisëp,
farcsé ro kuszt o ávut, kum
pãlã noj zîsé, nyis o zî nu o
foszt domnu áluj, tot ãj
purunsule sinyivã, sã dãkã
nu o foszt dãmînkãt, átunse
o furãt. O foszt sã îñ csë-
micã pãntu noj, dã tãtã îñ
ocsi ámé márë om o foszt.
Pãntu noj o furãt. Dãkã
ãrfi foszt lukru nu ár fi
furãt. Nu o foszt jãl lotru
om. Aminyi ãj zîse, kit nu
ár fi trãbujit átitã kupij, dã
jãl mult kupij o ávut
dãgînd, sã jë mulc or foszt
îñ siljéd. Mulc rîndur o
puvãszttã kit dãszkulcã
umblã îñ zãpãdã, sã jãl dã
sins ej ãj re kînd o foszt dã
zelsö pã jãl cipiljis, sã áztã
nu ãñ luptãlã márë o foszt,
dã îñ szocializmus. Dã ferë
gyãr o lukrãt mã dã fisurãs,
ëj szã vãgye dã sukãn, kum
lukrã ku ferë. Kã ãñ visz ãj
re luj gyãru! Bás îñtrã áztã
o bulunzît o pik, kã nu scsi-
je pãntu sé bás pã jã or
mãnãt dã îñ gyãr, kã tot
ákulo o lukrãt. Dãpã áztã
nyis o dátã nu o kãpãtãt
lukru, pînã kusztã. Tãtã ãm
hiãnyzescsé, sã szãtu ãm
hiãnyzescsé. Mult ám
zsukãt îñ jãrbã pruosz,
mirosz dã pãmînt o áduzt

vîntu pã ákulo. Álu Sza-
bolcs megye ált mirosz árë
kãkînd Pest. Máj bun mi-
rosz árë. Sã aminyi álc ãsz
ákulo. Sã szfecsilje ált ãsz,
kum ákulo szfãtãjescsé.
Csár szãrãsije ãj bás áfelã
ká îñ Pest. Dãnu inkã nu
pot szã mã duk ákaszã,
ákulo nu ás áve lukru. Dã
dãnu sã Pest ãj lume dã
ungur. Robi tot áztã ãm
zîse, dã nu mã ám szîmcãt
máj bényé dã áztã. Sã frã-
csëm mik ár vinyé áise kit
szã lukrãny unã. Pã ánu sé
o vinyi sã o vinyé, kã ásã
máj mult bány ony pucse
szã mîjény ákaszã.

Sé ás áve dãgînd máj
bényé? Áje kit lãngã mãmã
szã fju, kit szã fijé lukru
ákaszã! Máj mult jo nu sor
dãlã kuszt, csár áje kit szã
finy szãnãtosz. Inkã nu ám
dãgînd szã mã înszor, pã
sé? Nu ám nyimikã...
Fecsi ár fi, dã nu áise îñ
Pest, ákaszã. Dã îñ Pest
mijé nu ãm trãbujé, kã
escse csár pã bány árë
dãgînd. O foszt o fãtã dã
nyiszkej ej, áje bényé mo
fãkut dã bulînd, dã îñtrã
áztã ám învãcãt. Mult ám
învãcãt dãlã aminyi áise îñ
Pest. Lá sinyé duk ku bi-
ciklaã, jë mã ujtã zsosz,
jescsé kînd mã rîgyé, dã pã
minyé nu mã irdikilescsé.
Szkrijé pã pipãros kã ám
dusz sé o trãbujî, ált pã
minyé nu mã irdikilescsé.
Fãlosz misz kã ám lukru sã
ãm dãgînd szã ãl cî, sã ásã
nu ljé szfãtãjëszk înnãpoj,
dãlã minyé pacsé szã zíkã
bãjãs, ásã fãk kãkînd nyis
nu ás fi áhuzît. Odãtã s-ásã
oj merzse ákaszã îñ Sza-
bolcs! Tot pã áztã gãn-
gyëszk, sã ásã pã ákãr sé
máj bényé birijëszk. Jo pã
áztã ám înuszkut. Nu misz
om márë...

**Fordította:
Varga Ilona**

Huszonöt éves a beás írásbeliség

Olvasóink bizonyára jól tudják, hisz lapunk hasábjain rendszeresen találkozhatnak romani/lovári és beás nyelvű írásokkal, fordításokkal is, hogy a hazánkban élő cigányság két önálló nyelvet beszél. Az avatatlan emberek azonban nem tudják, hogy egy lovári és egy beás cigány ember találkozásaakor, ha mindkettő a saját anyanyelvét használja, képtelen szót érteni egymással. Devla – mondja az előbbi Istenre, Dimizo – mondja az utóbbi. A magyarországi lovári romák baxt, amal, memelyi, kamipe, meripe szavakkal nevezik meg, a beás cigányok viszont nurok, urták, lumină, plākāmincsé, marcsé néven illetik a szerencsét, a barátot, a gyertyát, a szerelmet, a halált.

A beás cigányok (akik leggyakrabban élesen tiltakoznak, ha romának nevezik őket) éppúgy ragaszkodnak az anyanyelvükhöz, mint az eredeti, Indiából hozott – de az évszázadok során megannyi változáson átment, s távoli, akár országoként is több eltérő nyelvváltozatra bomlott – cigány nyelvet, a romanit beszélők. Őnáluk azonban külső kényszer hatására szintén évszázadokkal korábban teljes nyelvcserement végbe. Ők azoknak a cigányoknak az utódjai, akiket balsorsuk hajdan a román fejedelemségekbe (Havasalföld, Moldova) vezetett, ahol is – kétes dicsőségére a keresztény világnak – rabszolgákká tették őket. A szabadságuk elvesztése mellett addigi hagyományaiktól, szokásaiktól, neveiktől és nyelvüktől is eltiltották őket. Azt, hogy a nyelvváltás nem új keletű, leginkább éppen

az új nyelvük bizonyítja, amely a román nyelvnek egy igen régi, olténiai-bánati archaikus változata. Amikor ugyanis elkezdődött a román nyelv egységesülésének és megújításának folyamata, ők már kiszakadtak a román nyelvi közegből. Valahogy úgy lehetne ezt leginkább elképzelni, mintha egyszerre csak elénk pattanna egy magyar atyafi s ékesszólón a Halotti beszéd és könyörgés középkori magyarságával igyekezne velünk fecserészni. „Látjátuk feleim szüntükkel mik vogymuk? Isa pur es hogmu vogymuk” – tenné fel és felelné meg azonnal a kérdést. Mi meg csak nagyjából értenénk, hogy mit mond, nem is sejtve, hogy mire gondol, amikor a „mennyi milosztól” kezd papolni.

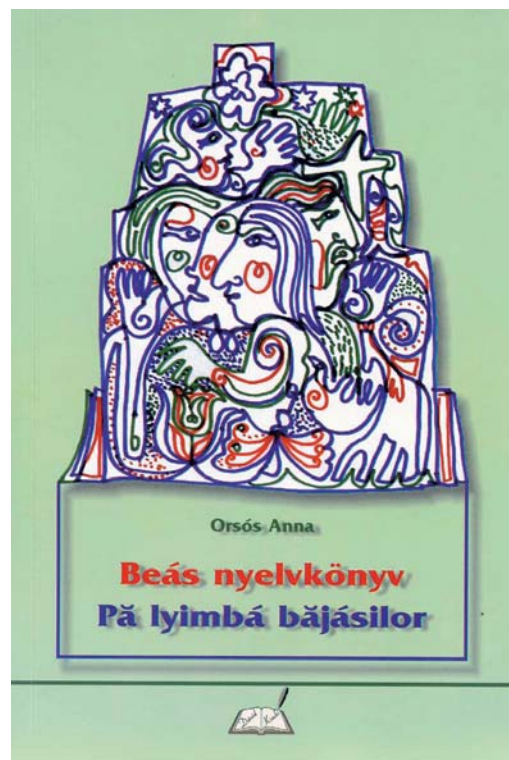
A beások népneve az ó-román bányász szót őrzi, ami viszont a beás férfiaknak egykori sóbányákba kényszerítéséről tanúskodik. Később aranymosással is sokan foglalkoztak közülük. Néhány kutató úgy véli, hogy a beások csak a 19. század végétől, az 1856-os rabszolgafelszabadítás után jelenhet-

tek meg Magyarországon, ennek azonban a vezetékneveikben nagy számban megőrzött magyar mesterség-szavak mondanak ellent. Mária Terézia rendelte ugyanis el, hogy a cigányoknak is kötelező vezetéknevet viselni, s azok – így volt kézenfekvő – zömmel a foglalatosságból adódtak. A lovári és romungro népesség körében ezért akad sok Kolompár, Rézműves, Kovács és Lakatos, míg a hagyományosan vesszőfonással és famunkákkal foglalkozó beások közt az Orsós, Kanas, Kalányos és családnevű. A magyarok teknővájóknak, teknővájó cigányoknak, esetenként teknősöknek hívta őket, így különböztetve meg csoportjukat a köznyelvben zenész cigányoknak, muzikusoknak nevezett, elmagyarosodott romungroktól és az oláh országok (a román fejedelemségek) felől – a beásokhoz hasonlóan

több hullámban érkező – cigány nyelvet beszélő oláh cigányoktól (a lováriaktól). A történelmi Magyarországon 1893 januárjában végzett cigányösszeírás közel kétezer fakanálkészítő, kétszáz feletti orsó-készítő s csaknem háromezer teknőcsinál-

ló felnőtt cigányt rögzített. A családjaik körében más szakmát űzőkkel (pl. szénégetőkkel) mintegy öt és fél-hatezerre volt tehető, kiskorú gyerekeikkel tízezer felett lehetett a népességük.

Baranyában és Somogyban éltek közülük a legtöbben, s többségük ma is a baranyai falvakban, kisebb részük Somogyban, Tolnában, illetve Zala megyében él. A Kemény István vezette 1993-as reprezentatív cigányvizsgálat során felmért 450 ezer cigány emberből 11,3 százalék beszélt a beás, és 11,1 százalék a cigány (romani) nyelvet. Ezt lovári részről igencsak vitatták, igyekeztek figyelmen kívül hagyni. A 2001-es népszámlálásnál ugyan beás nyelvre és romanira is lefordították a kérdéseket, s bejelölhető volt az egyik és a másik is anyanyelvként, ám a KSH mégis összevonta a cigány és a beás nyelvet be-

szélők adatsorát, így ma sincs egyértelmű adat a birtokunkban. (Persze – figyelembe véve, hogy milyen kis cigány népességet mutattak ki a valósághoz képest – az sem lehetett volna perdöntő, ha nyilvánosságra kerül.)

A beások nyelve – amelyben cigány eredetű szó elvéve sem található – a latin nyelvcsaládba (a lováriaké az indo-iráni nyelvek közé) tartozik. A románon kívül az olasszal, spanyollal, katalánnal, franciával és portugállal is rokonnyelv. Több nyelvváltozata is ismert: az árgyelán (ami erdélyit jelent) és a muncsán (amit zömmel a Horvátország felől betelepült dél-dunántúli és a határ túloldalán élő beások beszélnek). Az ő megnevezésükben vélhetően Munténia neve őrződik, ami a régi Nagy-Havasalfölddel azonos. A beások körében is folytak persze nyelvújulások, szláv és főleg magyar kölcsönszavak kerültek a nyelvbe, amelyek sajátos ragozással, képzéssel belesimultak a mindennapos szókészletbe. Mint minden élő nyelvben, a beásban is folytak természetes szóképzések az új jelenségek, technikai eszközök és környezeti fogalmak megnevezésére, s végbe mehetett számos nyelvromlás is. Nagy botorság lenne tehát azt hinni, hogy a nyelvváltozat azonos lehet egykori önmagával. (Papp Gyula 1600-ra becsüli a beás beszédben forgó román szavak számát, amit *Gadó Szilvia* a beás szókincs kisebb hányadának valószínűsít.) Mára tehát a beás nemcsak a jelenlegi románnal, hanem az ó-románnal sem azonos, egyre inkább önálló nyelv jegyeit mutatja. Ezt ismerte el a kulturális kormányzat, amikor 1996-ban a beás nyelvet is beemelte az állami nyelvvizsgáztatás, majd tavaly a nyelvi érettségi vizsgák körébe.

Az ehhez szükséges – az

addig csupán szóbeliségében létező nyelv rögzítése – első lépéseként **1982-ben jelent meg Pécsett Papp Gyula „A beás cigányok román nyelvjárása” című tanulmánya és az ugyan-csak általa szerkesztett „Beás–magyar szótár”**. Ehhez az alig kétszáz oldalas kis szójegyzékhez köthetjük a beás írásbeliség kezdetét. (A kárpáti cigány nyelvjárások, a romani nyelvű szövegek rögzítése már az 1800-as években lendületet vett. Magyarországon, de – a nemzetközi tekintetben is kiemelkedő – *Herrmann Antal*, *Wlislócki Henrik* és *Habsburg József* főherceg munkássága, valamint a cigány *Ipolysági Balogh Jancsi* és *Nagyidai Sztojka Ferenc* révén az első felvirágzás a 19. század végén ment végbe.)

A most mindössze negyed százados beás nyelvű irodalom is a nyelvkönyv- és szótárszerkesztésekkel, a nyelv leírásával kezdődött. Amikor ily módon megerősödött a nyelvi identitás, a kutatói buzgalom a beásokról szóló önálló néprajzi publikációkhoz is elvezetett, amelyek az eredeti mese-, monda-, szólás- és népdalgyűjtés révén visszahatottak magára a nyelvre is. Végül megjelent és teret nyert a beás szépirodalom is.

Beás nyelvkönyvvel először *Orsós Anna* jelentkezett. 1994-ben megjelent könyve (Beás nyelvkönyv kezdőknek – Pă lyimbă bájásilor) több átdolgozott és

javított kiadást is megért. A Beás nyelvkönyv – Pă lyimbă bájásilor 1997-ben, a Beás nyelvkönyv – Pă lyimbă bájásilor szkrijitură 2002-ben jött le a nyomdagépről.

Varga Ilona kilencezer szavas „Beás–magyar, magyar–beás szótár”-a 1996-ban jelent meg. *Orsós Anna* Beás–magyar kéziszótárát (Vorbé dă bájás) egy évvel később, Magyar–beás kéziszótárát (Vorbé dă ungur) pedig 1999-ben és 2004-ben adták ki. Ezeket egy 2002-ben összeállított „Beás–ma-

gyar igeszótár”-ral egészítette ki. *Pálmáiné Orsós Anna* azóta is szakcikkek sorában foglalkozott a beás nyelv használatával, írásbeliségével és helyzetével, egyik fontos állapotfelmérő tanulmányát *Varga Aranka*val közösen jegyezte. *Varga Aranka* „Meseóra” című pedagógiai tanulmányára (2000) is érdemes odafigyelni.

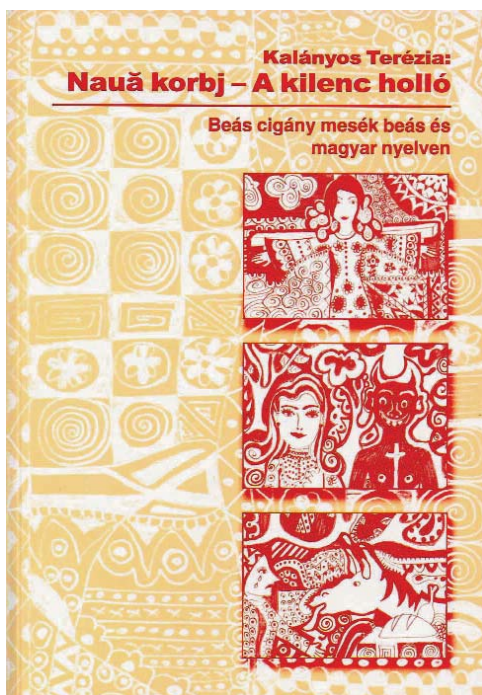
Egy ilyen emlékezésből a beásokkal kapcsolatos szakcikkek szerzői teljesség igénye nélkül történő felsorolása sem maradhat el. Meg kell tehát említeni *Bódi Zsuzsanna*, *Derdák Tibor*, *Eperjessy Ernő*, *Fleck Gábor*,

Gadó Szilvia, *Ignác János*, *Kardos Ferenc*, Cs. *Mayer Katalin*, *Orsós János*, *Szalai Andrea*, *Szapu Magda*, *Szuhay Péter*, *Tálos Endre*, *Vajda Imre Várnagy Elemér* és *Virág Tünde* nevét. Külön kell szólni *Kalányosné László Julianna* munkásságáról, aki az öcsényi beás cigányok szokás- és hiedelemvilágának teljes körű feltérképezésével, számos tanulmányával szerzett magának tudományos hírnevet.

Néhai *Orsós Jakab* elbeszélései és novellái (a Gyökerezés és az Aki hallja, aki nem hallja című kötetében és a folyóiratokban is) rendre a beás cigányok világát idézték. Ugyanúgy magyar nyelven, mint *Kalányos István* 2005-ben magánkiadásban megjelent „Cigánynak születtem” című memoárkötet. *Kalányos Mónika*, a festőművész-költő szintén a magyarnyelvű irodalmat gazdagította, gazdagítja, de a beások is roppant büszkéké rá. (Egyébként *Orsós Jakab* gyűjtötte a *Bari Károly* által magyarra fordított beás népdalt: a Zöld az erdő, zöld a hegy is... kezdetűt, amelyet sokáig himnuszának tekintett a teljes magyarországi cigányság.)

Amikor megjelentek az első magyarországi cigány folyóiratok és magazinműsorok még nemcsak azt érezték kötelességüknek, hogy a lovári cím mellé a másik anyanyelven is odaiggyessék a megnevezést, igyekeztek időnként beás szöveggözlést is ejteni (legtöbbször magyarul). *Bari Károly* folklór-gyűjtéseiből válogattak (a „Tűzpiros kígyócska” beás nyelvű eredeti szövegváltozatait is tartalmazó kötet 1994-ben jelent meg), de *Konrád Imre* és *Varga Ilona* versfordításkísérletei is helyet kaphattak.

1984-ben a gyulai Erkel Ferenc Múzeumban tartott kiállítás anyagából állított össze tárlatvezető kiadványt *Bencsik János* „A teknővájó

cigányok (Egy etnikai csoport ismeretéhez)” címmel, amelyben néhány beás népdalnak is helyet szorított. *Kovalcsik Katalin* is a zene-tudományok felől mutatott fel fontos nyelvi szövegeket. A „Karácsonyi köszöntés a beás cigányoknál” című tanulmányát 1991/92-ben, a „Florilyé dā primāvārā – Tavaszi virágok” című beás cigány iskolai énekeskönyvét 1992-ben, majd 1994-ben adták ki. 1998-ban aztán összegezte „A beás cigány népzene szisztematikus gyűjtésének első tapasztalatai”-t is. *A Hadházy Antal* által szerkesztett és ugyancsak 1998-ban kiadott „Énekeskönyv is tartalmazott beás népdalokat. „Balatoni nádas berek” cím mögött előbb *Tengerdi Győző* (1996), majd *Tengerdi Győző* és *Orsós Anna* közösen (1998) jelentetett meg egy beás cigány népdalgyűjteményt. A beás népdalok modern feldolgozásával és előadásával igen komoly érdemeket szerzett a nyelv életben tartásában és elismertetésében a *Kanizsa Csillagai* együttes, de a *Kalyi Jag* is, amikor tudatosan vitt színpadra és rögzített hangzóanyagra beás dalokat is.

A népmesék gyűjtése és

lány), melynek – még az évben megjelent – második kötetét már egyedül *Orsós Anna* jegyezte. A *Kovalcsik Katalin–Konrád Imre–Ignác János* jegyezte „Aminy ku putyere – Bátor emberek” beás cigány történeteket, szokáselbeszéléseket és meséket kínált az iskolás gyermekeknek. 2002-ben aztán újabb két jelentős kötet kerülhetett a beás könyvespolcra. *Kalányos Terézia* beás és magyar nyelvű beás mesegyűjteménye (*Nauã korbj – A kilenc holló*), illetve a beás mesékből *Gidáné Orsós Erzsébet–Lantos Gábor* által szerkesztett „Minukā” című kétnyelvű kötet.

Nagycsoportos óvodásokat és a betűvetéssel birkózó kisiskolásokat célozta meg *Gidáné Orsós Erzsébet* „Pamacs az iskolába indul – Pamacs szā purnyestyé in iskolā” című képeskönyve

közreadása is fontos feladat volt. *Balogh Mátás* őrtilos beás mese-mondó népmeséit Eperjessy Ernő rögzítette és adta ki 1991-ben „A három sorsmadár” címmel. 1994-ben *Kovalcsik Katalin* és *Orsós Anna* készítették egy beás cigány iskolai népmesegyűjteményt (*Fátá ku pāru dā ar – Az a r a n y h a j ú*

(2000), de a *Derventics Jánosné–Pintérné Kusmiczk Anna–Lóthné Kiss Viktória–Fazekas Zoltánné* szerkesztőnégyes „Kényvé ku formé – pā lyimbā dā bājás sī dā ungu” című képes olvasókönyve is (2005). Ez beás cigány ábécét, verseket, beás mondókákat, találós kérdéseket, népi mondásokat és meséket tartalmazott. Cigány gyerekek képeit tartalmazta „Madarakból lettünk” című kötete, melynek szövegét *Kalányos Terézia* ültette át beásra.

Végül az igazi nagy műfordítói teljesítmények is megjelentek. Ezek sorában feltétlenül szót kell ejteni *Konrád Imre* jobb sorsra érdemes József Attila-, Pilszky János-, Bari Károly-, Nagy László- és Utassy József-fordításairól, amelyek különböző folyóiratlapokon porladnak és sárgulnak. (Konrád már régen kiérdemelte egy önálló fordításkötet megjelentetését, csak akik tehetnék, nem figyelnek rá. Övék a szégyen!). *Orsós Anna Kovács József Hontalan* gyerekverseiből többet is beásra fordította. Nem kísérté különösebb sajtóvisszhang, pedig igazán méltó lett volna rá: 2001-ben *Orsós Anna*, *Orsós János* és *Orsós Sándor* teljesítményeként Petőfi Sándor János vitézének teljes beás fordítása. A legutóbbi nagy szenzációt *Kalányos Terézia* keltette, aki Jókai Mór „A cigánybáró” című művét ültette át beás anyanyelvére 2003-ban (Bárou-l dā cīgān).

A mögöttünk levő negyed század a bizonyosság rá, hogy a beás nyelv életképes, alkalmas a művészi értékteremtésre, a beás cigányság pedig sokat tesz a nyelv életben tartásáért.

Persze az különösen fáj nekik, újabb és újabb arcucsapásként élik meg, ha a másik anyanyelvet beszélő cigányság kisemmizi, mellőzi őket. Egyetlen beás cigány név sem került például

az anyakönyvezhető cigány nevek közé (a jegyzék szerkesztője az OCÖ megbízásából dolgozott). Csak lovári felirat volt az Izraelbe, a Yad Vashem intézetbe indult küldöttség emléktábláján, amely a roma holokauszt magyarországi áldozataira emlékeztet, de a sérelmeket lehetne még hosszasan sorolni... (Ma már kevésszer idézik azt a német filozófust – de ettől még igaz, amit állít – aki azt mondta: „soha nem lehet szabad az a nép, amelyik egy másik népet elnyom.”)

Most azonban ünnepelhet a beasság (bár tartok tőle, a csendes évforduló szokás szerint senki másnak nem fog feltűnni). Az írásbeliség megszületése minden népnek, etnikumnak nagyon fontos. Hogy jelentőségét éreztessem befejezésül *Józsa Márta* „A nyelv banalitása” című írásából idézek. Miután egy falusi iskolában beás gyerekek a saját nyelvükön soványmalac-vágtában melegebb éghajlatra küldték, s elárulta, hogy érti mit beszélnek. Megalkudtunk – írta – ha járnak iskolába, megtanítom őket az anyanyelvükön írni. „Percekig tátva maradt a szájuk a döbbenettől, amikor a táblán meglátták: tényleg leírható az, amit ők mondanak. Azt mondták: most már világosan látják, hogy ők is olyan gyerekek, mint azok, akiknek a tanáraik nem tiltották meg, hogy az iskolában az anyanyelvükön beszéljenek. Úgy érezték, a balsorsnak vége: nem csak mondható, de írható szavaik is vannak, a párbeszéd eztán csak szótár kérdése. Meg voltak győződve arról, hogy ilyen egyszerű az egész.”

Józsa Márta hozzá tesz még egy keserű mondatot, aminek zárótanulságul szintén itt a helye: „Még nem tudták, hogy a gonosz a részletekben bujkál...”

Hegedűs Sándor

A MAGYARORSZÁGI NEMZETI ÉS ETNIKAI KISEBBSÉGEKÉRT KÖZALAPÍTVÁNY 2007. ÉVI PÁLYÁZATI FELHÍVÁSAI

ANYANYELVŰ KULTURÁLIS ÉS HITÉLETI PROGRAMOK megvalósítására

A maximálisan igényelhető támogatás: **200 000 Ft;**
400 000 Ft kiemelt jelentőségű programok esetében

Pályázni

a **2007. március 1. és 2008. február 29. közötti időpont-**
ban zajló programokra lehet.

A pályázat beadási határideje: 2007. április 6.

A kuratóriumi döntés várható ideje:
2007. május közepe

Pályázói kör:

Magyarországon bejegyzett, illetve nyilvántartásba vett, jogi személyiséggel rendelkező szervezetek (önkormányzat, intézmény, iskola, egyesület, művelődési intézmény, közhasznú szervezet, egyházi szervezet, gazdasági társaság, jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság, öntevékeny kulturális célú szerveződések stb.), valamint magyar állampolgárságú, nagykorú, jogképes természetes személyek (vállalkozó illetve magánszemély) pályázhatnak!

E témakörbe tartoznak: az identitás erősítését szolgáló hagyományápoló-kulturális vagy hitéleti programjai.

A pályázás feltétele: az anyanyelv használata (Cigány kisebbséget érintő pályázatok szempontjából anyanyelvnek számít a magyar, a romani és a beás nyelv.)

Hosszabb távú programfolyamatok: tematikus klub-foglalkozások; kisebbségi nyelvtanfolyamok; néptánc, népzeneoktatás; kézműves-tanfolyamok; többfordulós vetélkedő-sorozatok; vallási hagyományok ápolását célzó programfolyamatok, stb.

Rendezvények: az adott kisebbség ünnepeiről való megemlékezések, a közösség életének fontosabb eseményei kapcsán életre hívott rendezvények, kórusok és néptánc-együttesek találkozói; nemzetiségi nyelvű színházi előadások látogatása; a kisebbséget érintő témákban rendezett művelődési-, oktatási tanácskozások szervezése és az azokon való részvétel; alkalmi kiállítások megrendezése, utaztatása; emléktáblák, emlékművek felállítása, felújítá-

sa, emlékhelyek létesítése, az ezekkel összefüggő avatási ünnepségek; kisebbségi anyanyelvű egyházi rendezvények, valamint zarándokutak az anyaország tradicionális zarándokhelyeire.

Az elbírálás szempontjai:

Az anyanyelv nyelv használata; a rendezvény/projektum célja és várható eredménye; a rendezvény lebonyolítását indokló események; a megcélzott réteg, a résztvevők száma; a program helyszíne; az esetleges meghívott előadók, művészek; a lebonyolítandó előadások témája, az anyanyelv használatának módja és mértéke. Hitéleti programok esetében: a szertartások lebonyolításának helyszíne; vallási hagyományok ápolása az adott kisebbségi közösségben.

A program mellékleteként kötelezően csatolandó:
(Ld. még AZ ADATLAP KITÖLTÉSE 9. pontja!)

A lebonyolításban részt vevő intézmény/vállalkozó költségekre vonatkozó árajánlata (útiköltség, terembérlet, szállás, stb.), a művészekkel, előadókkal kötött megállapodás vagy szándéknyilatkozat másolata. Hitéleti programok esetében: a felekezeti képviselő ajánló támogatása, az utaztatást lebonyolító intézmény/vállalkozó szolgáltatásra vonatkozó árajánlata (szállás-, útiköltségek stb.).

**A „Kiemelt jelentőségű” programok esetében
részletes indoklás szükséges.**

Nem támogatott költségek:

Pályázó (szervezet) bér- és járulékköltségei; közüzemi díj típusú kiadások (telefon- és postadíjak, karbantartások, javítások); külföldről érkező vendégcsoportok/résztvevők útiköltsége; építési és felújítási költségek (kivéve: emlékmű, emléktábla, emlékhely); jövedéki termékek (kávé, szeszesital, dohányáru); ékszer; dísz tárgyak; szerzői jogdíj (beleértve: alkotói díj, személyes hozzájárulás díja, felhasználási díj); technikai eszközök beszerzése; ösztöndíj; bútor; ruházat (kivéve hagyományos népviselet); felhalmozási (beruházási költségek) valamint az előre nem tervezett költségek.

KÖZÉLETI SZAKEMBEREK KÉPZÉSE PROGRAMOK megvalósítására

A maximálisan igényelhető támogatás: **300 000 Ft**

Pályázni a **2007. április 1. és 2008. február 29. közötti** időpontban zajló programokra lehet.

A pályázat beadási határideje: **2007. április 6.**

A kuratóriumi döntés várható ideje:
2007. május közepe

Pályázói kör:

Magyarországon bejegyzett, illetve nyilvántartásba vett, jogi személyiséggel rendelkező szervezetek (önkormányzat, intézmény, egyesület közhasznú szervezet, egyházi szervezet, gazdasági társaság).

E témakörbe tartoznak:

- a kisebbségi önkormányzatok és civil szervezetek képviselőinek képzésére irányuló programok;
- a kisebbségi médiában tevékenykedő újságírók anyanyelvi és szakmai továbbképzése;
- a kisebbségi közéletben való jártasság és a megfelelő szakmai felkészültség megszerzése érdekében képzések konferenciák, tréningek, népfőiskolai programok, szabadegyetemek és civil klubok szervezése, valamint az azokon való részvétel.

A pályázás feltétele:

A kuratórium kizárólag olyan területi képzést támogat, amely előadások, foglalkozások legalább fele a kisebbség nyelvén zajlik.

Területinek tekintí az t pályázatot, amely a fővárosban, illetve egy vagy több megyében tevékenykedő résztvevőket érint.

Olyan képzések támogathatóak, melyek **minimum 20 fő** részvételével számolnak. A pályázat során maximum **3.000 Ft/fő/nap** támogatás igényelhető.

A támogatást a kedvezményezettek utófinanszírozásként kapják meg. A támogatás összege a képzésben résztvevők létszámától és a napok számától függ.

Az elbírálás szempontjai:

a képzés témája, nyelve, indokoltsága, célja; a megcélzott réteg, a résztvevők száma, pontos tervezett résztvevői kör térségi meghatározása és szakmai összetétele; a meghívott előadók és szakmai képesítésük; a felkért előadók szándéknyilatkozata; az előadások tematikája; a helyszín; a várható eredmények, a szerzett tapasztalatok kamatoztatása.

A program mellékleteként kötelezően csatolandó:
(Ld. Még AZ ADATLAP KITÖLTÉSE 9. pontja!)

Minden esetben az előadók szakmai referenciái és szándéknyilatkozatuk a képzés/előadás megtartására; a lebonyolításban részt vevő ill. a képzés helyszínét, a képzéshez kapcsolódó szolgáltatást biztosító intézmény/vállalkozó költségekre vonatkozó árajánlata (útiköltség, terem-bérlet, étkezési árajánlat stb.)

Nem támogatott költségek:

Pályázó (szervezet) bér- és járulékköltségei, közüzemi díj típusú kiadások, karbantartások, javítások, külföldről érkező résztvevők útiköltsége, építési és felújítási költségek, jövedéki termékek közül: szeszesital, dohányáru, ékszer, dísztárgyak, szerzői jogdíj (beleértve: alkotói díj, személyes hozzájárulás díja, felhasználási díj), technikai eszközök beszerzése; ösztöndíj, bútor, ruházat, felhalmozási (beruházási költségek) valamint az előre nem tervezett költségek.

Kizárólagosan támogatható költségek:

Résztvevők és előadók útiköltség és étkezési költségei; előadói tiszteletdíj különlegesen indokolt esetben; terem- és egyéb képzéshez kötött technika-bérleti díjak; képzési anyagok előállítási költségei.

ANYANYELVŰ ÉS NÉPISMERETI GYERMEK- ÉS IFJÚSÁGI TÁBOROK megvalósítására

A maximálisan igényelhető támogatás a résztvevők létszámával arányos: 1000 Ft/fő/nap, de maximum:

200 000 Ft ➡ ha a táborban résztvevők létszáma **20–50 fő** közötti,

400 000 Ft ➡ ha a táborban résztvevők létszáma **50 fő** feletti.

800 000 Ft ➡ a kuratórium kisebbségenként egy, **100 fő** feletti, országosan kiemelt tábori programot támogat.

Pályázni a **2007. március 1. és 2008. február 29. közötti** időpontban zajló programokra lehet.

Beküldési határidő: **2007. április 6.**
Döntés: **2007. május közepe**

Pályázói kör:

Magyarországon bejegyzett, illetve nyilvántartásba vett, jogi személyiséggel rendelkező szervezetek (önkormányzat, intézmény, iskola, egyesület, művelődési intézmény, közhasznú szervezet, egyházi szervezet, gazdasági társaság, jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság, öntevékeny kulturális célú szerveződések stb.), valamint magyar állampolgárságú, nagykorú, jogképes természetes személyek (vállalkozó illetve magánszemély) pályázhatnak!

E témakörbe tartoznak:

Kisebbségi, kulturális tartalmú, kidolgozott programmal rendelkező anyanyelvi hagyományörző táborok vagy anyanyelvi hitéleti táborok.

A pályázás feltétele:

- anyanyelv használata (Cigány kisebbséget érintő pályázatok szempontjából anyanyelvnek számít a magyar, a romani és a beás nyelv.)
- a tábor minimum 7 nap (6 éjszaka) időtartamú legyen;
- a résztvevők száma (a felnőtt kísérőket nem számítva): legalább 20 fő.

Az elbírálás szempontjai:

A tábor helyszíne, regionális volta, célja és várható eredménye; az anyanyelv megjelenésének módja és aránya; a megcélzott réteg életkora, a résztvevők, illetve pedagógusok (felnőtt kísérők, közreműködők) száma; a kisebbségi oktatási-nevelési cél és annak módszerei; a meghívott előadók kompetenciája; a lebonyolítandó előadások, foglalkozások témája.

A kuratórium e témakörben kizárólag az alábbi költségeket támogatja:

(Ld. még AZ ADATLAP KITÖLTÉSE 8. pontja!)

- szolgáltatások: utazási/szállítási költség, szállásköltség, étkeztetés, terembérlet, előadói szolgáltatások;
- megbízási díj, tiszteletdíj járulékok nélkül;
- a program során közvetlenül felhasználásra kerülő áruk (pl. élelmiszer, papír-írószer, díszlet, stb.).

A program mellékleteként kötelezően csatolandók az adatlap 3. oldalán elkészítendő költségvetéshez kapcsolódó árajánlatok, szándéknyilatkozatok:

(Ld. még AZ ADATLAP KITÖLTÉSE 9. pontja!)

- az utaztatást és a táboroztatást lebonyolító intézmény/vállalkozó szolgáltatásra vonatkozó árajánlata (szállás-, étkezési- és útiköltségek),
- előadók szándéknyilatkozata, árajánlata.

Fontos! A pályázónak résztámogatás megítélése esetén is a pályázati feltételeknek megfelelő tábort kell megvalósítania legalább **7 nap** (6 éjszaka) időtartamban, **20 gyermek** résztvevővel, erről a pályázat benyújtásakor, illetve a szerződéskötéskor nyilatkozatot kell tennie!

A program mellékleteként kötelezően csatolandó: (Ld. még AZ ADATLAP KITÖLTÉSE 9. pontja!)

A lebonyolításban részt vevő intézmény/vállalkozó költségekre vonatkozó árajánlata (útiköltség, terembérlet, szállás, stb.), a művészekkel, előadókkal kötött megállapodás vagy szándéknyilatkozat másolata.

Támogatott költségek: ld. Adatlap kitöltése 8. pontjában

FIGYELEM!

Az adatlap és a kitöltéséhez szükséges 4 oldalas útmutató (amely részletesen tartalmazza a pályázat benyújtásához szükséges tudnivalókat és a csatolandó dokumentumokat) lehívható az alábbi Internet-címen:

<http://www.mnekk.hu>

vagy beszerezhető a közalapítvány irodájában munkaidőben

(H-CS: 8-16 óra között, P: 8-14 óra között):

Bp. V. ker., Október 6. u. 17. I. em.

Ha a pályázó postai úton kéri a pályázati anyagot, akkor C5-ös (közepes méretű), a pályázó nevére megcímezett, felbélyegzett válaszbórítékot kérünk.

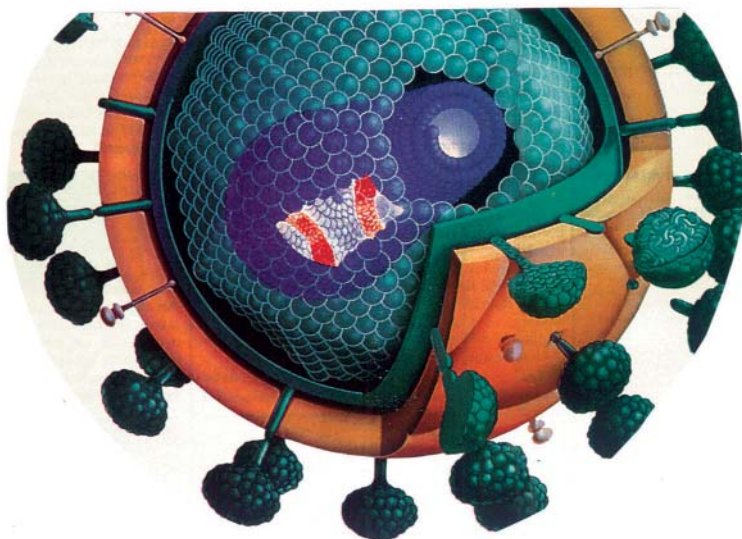
Levélcímünk: MNEK Közalapítvány, 1387 Budapest 62, Pf. 25

A pályázatot a 4 oldalból álló adatlapon, a csatolandó dokumentumokkal együtt ajánlott küldeményként EGY eredeti példányban kell benyújtani a következő levélcímre: MNEK Közalapítvány, 1387 Budapest 62, Pf. 25, vagy személyesen:

Bp. V. ker., Október 6. u. 17. I. em.

Tel/fax: 06-1/321-3352, 06-1/321-7364, 06-1/321-7370

Faxon, e-mail-en nem küldünk és nem fogadunk pályázati anyagot! A beküldési határidő után benyújtott illetve postára adott pályázatokat a kuratórium nem bírálja el.

Érthetően az AIDS-ről (5.)

Magyarországon évről-évre nő az AIDS veszély, amiről nem beszélünk eleget, de szembe kell nézni a problémával, annál is inkább, mert 2005 óta 40%-al emelkedett hazánkban a HIV-fertőzöttek száma, így a mai adatok szerint 1345 fertőzöttet tartanak nyilván.

A Lungo Drom szerkesztősége úgy gondolta, hogy felvilágosító kampányt kell indítani az AIDS terjedésének megakadályozására. Sorozatunkban neves magyar és külföldi szakemberektől idézünk (Dr. Pásztor Erzsébet, Mannhardt András, Dr. Pécsi Tibor, Dr. Dömök István, J.L. Gerberding, Reinhardt, Kurth professzorok, valamint Hollán Zsuzsa, Füst György, Horváth Atila, Hilary Koprowsky és Juhani Nagy János. Gyűjtő munkában segítségemre voltak az International Herald Tribune, a Time, az Orvosi Hetilap, az Élet és Tudomány, The Washington Post, Der Spiegel, Delta és a Zycie Warszawy korabeli riportjai, tanulmányai is, a magam gondolatai mellett. Munkánkkal szeretnénk segíteni azoknak a pedagógusoknak is, akik velünk egyetértve kérték lapunktól ezt a sorozatot, hogy beilleszthessék az AIDS elleni felvilágosító programjukba.

Magyarország és az AIDS: válogatás a korabeli sajtóhírekből.

„Az AIDS-szel kapcsolatos riadalom hazánkban 1985 nyarán veti első hulláma, amikor a sajtó hírül adja, hogy a szomszédos Ausztriában 13 halálos áldozata van az AIDS-nek. Homoszexuálisok, kábító-szer-élvezők és vérkények nálunk is szép számmal akadnak ahhoz, hogy ne higgyük: a járvány megáll Hegyeshalomnál.” – írja **Juhani Nagy János** 1987-ben.

* * *

AIDS-riadó. Buják baja? Tetszi fel a kérdést a HVG 1985 augusztusában: „Már-már páni félelemmel tölti el az első-sorban sújtott ország, az USA polgárait” – írják. Majd ugyan-ebben a számban, Magyar

terápia címmel írja **Horváth Zoltán:** „lapunk hiába kért tájékoztatást az Országos Bőrgyógyászati és Nemi kórtani Intézetben, az Országos Közegészségügyi Intézetben, valamint az Egészségügyi Minisztérium Sajtóosztályán, valamennyi helyen egyelőre (?) kitértek a válaszadás elől. Pedig mi csak annyit szerettünk volna megtudni: képesek vagyunk-e már a hazai orvosi gyakorlatban diagnosztizálni az AIDS-t, kijelölték-e az e kórban esetleg megbetegedettek fogadására illetékes egészségügyi intézményeket, terveznek-e szűrővizsgálatokat a lakosság feltehetően veszélyeztetettebb rétegeiben, van-e megfelelő teszt a vérrelátókban tárolt vérnek a kór szempont-

jából történő átvizsgálására, illetve a véradók vizsgálatára, szűrésére?” Stílszerű a befejezés: „... fejünket a homokba dugva várakozni igen kényelmes póz, ráadásul azzal a veszéllyel jár, hogy kevésbé értelmes hátsó fertályunk védtelen marad. Márpedig – úgy mondják – éppen az AIDS esetében ez elég veszélyes állapot.”

„Járvány a kapuk előtt” címmel így ír az AIDS-ről 1985 júniusában természet-tudományos – technikai magazinunk: Az AIDS-fertőzésbe – minden orvosi erőfeszítés ellenére – sorba halnak bele a betegek, immár két kontinensen... A gyilkos nyavalya, amit egyelőre képtelen ered-

ményesen kezelni az orvoslás, a hazai homoszexuálisok körébe is bármikor betörhet.”

A „**Magyar Szó**” című jugoszláviai napi lapból idézi a HVG **dr. Miha Likar Ljubjanai** orvosprofesszort, akinek „meggyőződése, hogy az AIDS-ről a közvéleménynek mindent tudnia kell.”

Népszabadság: „Hazánkban ilyen megbetegedést nem találtak az orvosok.”

Ötlet című hetilap: „Eredeti szándékunk szerint bővebb tájékoztatást szerettünk volna adni olvasóinknak arról, hogy a hazai egészségügy felkészült-e, s ha igen, mi módon, a világszerte hírhedt és rette-

getté vált betegség megelőzésére, leküzdésére... Az egészségügy illetékeseitől annyit sikerült megtudnunk, hogy hazánkban 2 éve létezik AIDS-bizottság, különböző egészségügyi intézmények specialistáinak részvételével, s a közeljövőben a minisztérium is tájékoztatót ad ki körlevélben a betegségről."

Esti Hírlap: „A hazai AIDS-rizikócsoporthoz vizsgálata már 1983-ban megindult, tehát alig két évvel a betegség felismerése után. A számba jöhető valamennyi hazai intézmény részt vesz az együttműködésben és tartja a kapcsolatot az Egyesült Államok érintett egészségügyi szerveivel is. A hazai orvosi szaklapok, miniszteri rendelet, állandó továbbképzések biztosítják az esetleges fertőzések kiszűrését, sőt, már a medikusképzésben is szerepel a betegség felismerésének oktatása.” (**Borics Katalin:** Beszélgetés az AIDS-ről 1985.)

Magyar Hírlap (Légrády Eszter cikkéből): „Legalább tizenöt olyan betegség van ma Magyarországon, amelyek nagyobb iramban szedik áldozataikat, mint amivel az AIDS fenyeget bennünket... A hazai egészségügyi kormányzat átfogó intézkedése nyomán megtörténnek az előkészületek az egészségügyi kormányzat valamennyi érintett területén, hogy a rendelkezésre álló ismeretek és lehetőségek birtokában meggátolják, vagy legalábbis mérsékeljék az AIDS elterjedését...”

Ifjúsági Magazin: „Magyarországon a vérvérvizsgálattal való fertőzés kizárt, mert (íme, a szegénység előnyei), a devizahiány miatt (a világ legnagyobb részével ellentétben) mi ezeket nem az Egyesült Államokból vásároljuk, hanem itthon állítjuk elő. Ma pedig már Magyarországon is minden vért ellenőriznek ebből a szempontból is, méghozzá többféle meghatározó módszerrel... Tudni kell viszont azt is, hogy különleges vírusról van szó, amely beépül az örökletes anyagba, és ott csak a sejttel lehet elpusztítani, aki egyszer megfertőződött,

még ha maga nem is betegszik meg és teljesen tünetmentes, akkor is egész életén át fertőző marad, mert hordozza a vírust.” (**Egyed László:** A huszadik század pestise? 1985.)

A tudás, a sejtés, a titok, a találgatás négyyszögében bolyongott az AIDS 1985-ben a hazai pályán, ez jól kiderül az írásokból. Akit érdekel bővebben is, azoknak ajánlom olvasásra a következő cikkeket: **Dr. Kalocsai:** Korunk pestise (Új ember, 1985. szeptember 29.) **Tamás István:** Szeptemberi napló (Népszabadság), **Apáti Miklós:** Tetőantenna. AIDS vagy Petőfi? (Film, Színház, Muzsika, 1985. szeptember 21. 20. oldal), AIDS Alapítvány (HVG, 1985. augusztus 17.) **Dr. Pécsi Tibor:** A LAV-tól a HTLV-III vírusig. Az AIDS-kór okozói és az ellene való védekezés (Népszabadság, 1985. október 22.) **Nők Lapja, Szász Anna** írása: Az AIDS. Amiről mindenki beszél. Amit mindenkinek tudnia kell. (1985. november 30.) És sorolhatnám végeláthatatlanul az AIDS-ről megjelent jó vagy rossz írások sorát, a lényeg az volt, hogy bekerüljön a köztudatba az AIDS létezése, pánikkeltés nélkül: mert azt még 1985-ben is tudták, hogy a csend okozná a legnagyobb pánikot. Az AIDS pedig nem gyerekjáték, nem lehetett (és ma sem lehet!) hallgatni róla. 10 év múlva a sajtó a megelőzésre tette a hangsúlyt. Nagyon szerettem anyaggyűjtés közben **Mannhard András** okos írását, ami az Élet és Tudományban jelent meg 1995-ben, AIDS lélektan címmel. Nézzünk ebből egy rövid részletet, mert ma is friss, és érvényes. „Az egészségügyi világszervezet becslése szerint az AIDS-fertőzöttek száma öt év múlva elérheti a 30–40 milliót is, s ez kétszerese-háromszorosa a ma érintettek létszámának. A rettenetes betegség terjedésének megfékezése a jelenlegi körülmények között óriási kihívás a pszichológusok számára is, hiszen ma a megelőzésnek az a feltétele, hogy megváltoztassák az emberek gondolkodásmódját.”

(Az eddigi AIDS-ellenes kampányok mindenekelőtt a fertőzés elkerülésével kapcsolatos ismeretek átadására össz-

pontosítottak, vagyis az emberek józan belátására alapoztak. Csakhogy a megváltoztatni kívánt viselkedési formáknak, például a nemi szokásoknak igen erős érzelmi mozgatórugóik vannak.)

„**René Richard, Joop van der PLIGT és Nanne de VRIES** (Mindhárman az amszterdami egyetem munkatársai) most megjelent tanulmányukban arra mutatnak rá, hogy az AIDS elkerülését szolgáló magatartásformák kialakításában az érzelmi ráhatásokat az eddigieknél jóval tudatosabban kell alkalmazni. S mivel a legfiatalabbak – a szinte még kamaszok – felfogása és szokásai viszonylag könnyen formálhatók, a kutatók az ő körükben végeztek felmérést. Az 584, tizenöt és tizenkilenc év közötti fiatalal fölvetett, igen sok kérdést tartalmazó kérdőív-sorozat összesített adataiból érdekes felmérések bontakoztak ki. Kiderült például, hogy az óvszer használatával kapcsolatos vélemény kialakításában fontos szerepük van a fiatalok szüleinek is! Az AIDS elleni küzdelemben tehát érdemes volna a szülőket mint hatásos „közvetítőket” az eddiginél jobban bevonni. Az is világossá vált, hogy nem minden fiatal érzi magát képesnek arra, hogy mindig ellenőrizze saját magatartását: **sokan egyszerűen nem tudják, hogyan kell szexuális ügyekben „diplomátikusan” nemet mondani!!** A kutatók szerint videofilmeken bemutatott modellek szintén sokat segíthetnének annak elsajátításában, hogy ki miként háríthatja el magától a nem biztonságos szexet. Az AIDS elleni kampányok gyakran élnek a legjobb szándékkal, a félelmekteljes eszközeivel, sokszor mutatnak be például sírköveket. A túlságosan erős hatások azonban elriaszthatják a megszólítani kívánt személyeket, s az életmentő ismeretek így el sem jutnak hozzájuk. A kutatók szerint hatásosabb, ha a pusztulás képei helyett a kampányok keretében inkább azt mutatják be, hogy milyen kellemetlenül érzi magát az ember a nem biztonságos szex véghezvitele után, s ezzel

szemben mennyire **megnyugtató a biztonságos szexnek a tudata!** Ezeknek az előrevetített érzelmi állapotoknak igen nagy viselkedésformáló erejük lehet.”

* * *

Az AIDS-t 1981-ben ismerte meg a világ. Azóta sok mindent megtudunk a betegségről és okozójáról, de a meggyógyítása és a védőoltások megelőzése még várat magára. Csak a kezelés terén lépett előre az orvostudomány. Ma már olyan gyógyszerek állnak rendelkezésre, amelyeknek társításával annyira visszaszorítható a HIV szaporodása, hogy a beteg hosszú ideig teljes értékű életet élhet. A fenyegetettség azonban megmarad: ez a vírus nem tűnik el a szervezetéből. Néhány évvel ezelőtt még elég borúlátóan nyilatkozott néhány orvos a HIV-pozitív emberek és az AIDS-es betegek életkilátásairól, hiszen akkoriban csak idő kérdése volt, hogy mikor végez velük ez a félelmetes kór. De a 90-es évek végétől bizakodóbbá vált a hangulat, mert egyre másra jelentek meg azok a gyógyszerek, amelyekkel az AIDS-es betegek élete ugyan nem óvható meg, ám a HIV-pozitív emberek egyre jobb eredménnyel kezelhetőek. A sorozatunkat figyelemmel kísérő olvasókból joggal vetődhet fel a kérdés: miért nincs egyelőre remény arra, hogy a HIV-től egyszer s mindenkorra megszabaduljon a fertőzött ember? Azért, mert ez a vírus, pontosabban az örökletes információja, meg tud húzódni bizonyos sejtekben. A HIV ugyanis az úgynevezett retrovírusok közé tartozik, amelyekre az a jellemző, hogy kitörölhetetlenül (mint örökké szívünkbe zárt szerelmesünk arca) beépülnek a gazdaszövetbe, és mindaddig benne maradnak, amíg a sejt el nem pusztul. Az AIDS megjelenése a legkevesebb, legfájdalmasabb figyelmeztetés az emberiség számára, hogy többek között **a párkapcsolati hűséget is halálosan komolyan kell venni.**

**Összeállította:
Szécsi Magda**

Holló András:

Tücsökvár (gyermekvers-ciklus)

*A tücsök már olyan öreg,
nem tudja, mikor született.
Születése a ködbe vész:
nem ér addig a tücsök ész.*

*A tücsök, a születő napját,
elfeledte, mikor tartják.
Ezért minden nap megtartják:
ki ne hagyassák a napját.*

*Így a háromezredhatvanöt
születőnapból, mit a tücsök
tart egy évben – akárhogy is –,
háromezredhatvannégy hamis.*

*Mutatók az álló órát
egy nap kétszer igazolják.
Tücsök-születőnapok soka
közül egynek van igaza.*

*Születősnapi tőstokat
a jóbarátok mondanak:
a tücsök a sok dicséret
hallatára pirul – négyet.*

*Egyet azért, mert ő kedves,
egyed azért, mert szerelmes,
egyed azért, mert még szegény,
egyed azért, mert már szerény.*

*Utána a dobostortát,
ha mindenki tartja markát,
szőletekre szőleteli,
s a vendégeket eteti.*

*De hogyha a vonót kézbe
veszi, dehogy teszi félre,
míg az a sok összegyűlt nép
ki nem táncolja a lelkét.*

*Bár a tücsök nagy magányos,
mégis mindig barátságos.
Ne higgyük azt, hogy mogorva,
csak hát olykor lóg az orra.*

*Fülünknek a tücsök dala
valami olyan muzsika,
hogy hallatán úgy érezzük:
mind, ki kell, velünk van együtt.*

*A tücsökszó cérnavékony,
s aki iránta fogékony,
annak lelke a természet
lelkével alkot egységet.*

*Ha a tücsök zengi dalát,
a széthullni vágyó világ
általa tartatik össze:
valahogyan arra fűzve.*

*Hogyha a kő sírni tudna,
akkor olyan hangot adna
(bánatában, panaszkodva),
amilyen a tücsök hangja.*

*Ha a kő nevetni tudna,
akkor is oly hangot adna
(örömben, mosolyogva),
amilyen a tücsök hangja.*

*Amikor egy dombon ülünk,
de tücsökdal nincsen velünk,
véljük: idegen a honunk,
de hogyha szól: otthon vagyunk.*

*A tücsökzene hallatán
merengünk a múltak során,
s úgy érezzük: valamikor
régén éltünk már valahol.*

*Erősödik és elhalkul
a tücsökszó dallamostul,
ahogyan a pertligumi
képes ugrani s nyúlani.*

*Mikor szarvas jön a tóra,
főlfigyel a tücsökszóra
ivás előtt s ivás után:
mintha egy szertartás során.*

*Ha csillagos nyári estben
tücsök dalol a közelben,
kezünket szívünkhöz visszük:
odabent cipel- azt hisszük.*

Szécsi Magda:

Mirkó szörnyű büntetése...

- a „Koppány meséi” című sorozatból -

Volt egyszer egy szegény cigány ember, akit úgy hívtak, Mirkó. Sehol sem kapott munkát, ezért sírt-rít a felesége, és éheztek a gyerekei is. Mirkó nem tudta mitévő legyen, hát Istenhez fordult, és megkérdezte, mi a dolga a földön.

– Az a dolgod, hogy boldog légy. Lásd meg a szépet a csúnyában is. Az a dolgod, hogy szeress minden embert, mert én, ők vagyok, ahogy ők, én vagyok. Szórd szét vidámságodat az emberek között, ossz meg velük mindent!

– Jó, jó, de mi van akkor, ha semmim nincs? – kérdezte Mirkó.

– Minden embernek adtam valamit. Ha úgy érzed nincs semmid, akkor még nem találtad meg az ajándékomat... válaszolta az Isten.

– Jó, jó, de mi van akkor, ha nem szeretnek az emberek? – tárta szét karjait Mirkó.

– Én mindenki helyett szeretlek! – nyugtatta meg Isten a cigány embert.

– Munka kéne... – sóhajtott fel Mirkó.

– Rád bízom a Napot az égen. Jókedvvel, énekeddel tartsd fényesen a sugarait. Fizetséged gyümölcs és virág lesz.

– Soha sem lehetek szomorú? – csodálkozott el a cigány ember.

– Dehogyan nem lehetsz szomorú, csak tudd a bánat mértékét és idejét – felelte a jó Isten, és Mirkó megnyugodva állt a nap szolgálatába. Ettől kezdve körül vette az emberek szeretete, mert hasznos munkát végzett! Boldog volt a cigány ember, ha asszonya szép szemébe nézett, boldog, ha gyermekei hangját hallotta, boldog volt, ha madarakat látott, boldog volt a kenyér ízétől, a gyümölcs levétől, a virág illatától, boldog volt attól, hogy él. Vidámságától úgy ragyogott a Nap fénye, hogy aranyba öltöztette az egész földet. Hálás volt Mirkónak: király, és földműves. Elégedetten élt az asszonyával, két fiával és egyszem lányával, míg nem egy nap elsötétült az ég, nem fénylett rá a világra a nap sugara, mert Mirkó szíve gyászba öltözött: meghalt szépséges asszonya. A világot beborító sötétségtől elhervadtak a növények, nem termett gyümölcs a fákon, nem tudtak vetni és aratni az emberek, így nagy éhínség köszöntött a földre. Kérték a cigányok, kérték a királyok, hogy legyen vége gyászának, nyugodjon bele Isten akaratába, fo-

gadja el asszonya halálát, és ne akarja mások pusztulását saját bánata miatt. De Mirkó gyászolt rendületlenül. Miatta ketté hasadhatott volna a világ, nem érdekelt semmi, csak saját vesztesége.

– Megver az Isten Mirkó! – kiabálták a cigányok éhségtől és félelemtől reszketve.

– Kiválasztott voltál és visszaéltél Isten jóságával! – kiabálták a világ négy tája felől érkezett királyok, de Mirkó nem törődött se Istennel, se emberrel. Összekucorodott a vackán és sírt reggeltől estig. Isten angyala egy nap odaült mellé és így szólt: „Megvan az ideje a születésnek, és megvan az ideje a meghalásnak. Megvan az ideje az ültetésnek, és megvan az ideje az ültetvény kitépésének. Megvan az ideje az ölelésnek és megvan az ideje a gyógyításnak. Megvan az ideje a sírásnak, és megvan az ideje a nevetésnek. Megvan az ideje a gyásznak, és megvan az ideje a táncnak. Megvan az ideje a kövek szétszórásának és megvan az ideje a kövek összerakásának. Megvan az ideje a megkeresésnek, és megvan az ideje az elvesztésnek. Megvan az ideje a megőrzésnek, és megvan az ideje az eldobásnak. Megvan az ideje az eltépésnek, és megvan az ideje a megvarrásnak. Megvan az ideje a hallgatásnak, és megvan az ideje a beszédnek. Megvan az ideje a szeretetnek és megvan az ideje a gyűlöletnek. Megvan az ideje a háborúnak és megvan az ideje a békének.” De a béke csak nem akart beköltözni Mirkó szívébe, hiába vigasztalta őt az angyal. És eljött a nap, a büntetés napja.

– Mivel ilyen önző vagy, elveszem tőled a neked legkedvesebb hármát is. De életüket meghagyom, mert ők ártatlanok a világ szenvedése miatt! – szólt le Isten az égből és ebben a pillanatban Mirkó gyermekei lovakká változva futottak neki a világnak. Mirkó és a cigányok kétségbeesetten kérték Isten irgalmát, de ő soha többé nem szólt meg. Mirkóék pedig elindultak a nagyvilágba, hogy megkeressék a lovakká lett gyerekeket, de azóta sem találják őket. Ezért szeretik, ezért tisztelik úgy a cigányok a lovakat, mintha emberek lennének, akik szemében visszatükröződött Isten. Mirkó helyett a Nap sugarait azóta egy angyal fényesíti, mert Isten szereti a földet, és a földön élő embereket. Boldogságra teremtett bennünket. A boldogság alapja pedig az önzetlenség...

Illusztráció: Szécsi Magda

LD Hozozzókép

2007. április

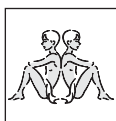
KOS (III. 21.–IV. 20.) –

Nem tud parancsolni heveségének és olyasmit követ el, ami hátráltatja Önt a munkájában és párkapcsolatában is. Ne hibáztassa a bolygókat! A bolygók állása csak utat mutat, de döntenie Önnek kell minden esetben! Sajnos tervei lassan körvonalaazódnak, mert túl sokan szólnak bele...

BIKA (IV. 21.–V. 20.) –

Mintha lidérces álomból ébredne. Most kivételesen örül az egyszerű helyzeteknek, mert nem akar több meglepetést! Munkájában nem megy minden olyan simán, amit előre tudott is. Legyen rugalmasabb! Konoksága csak tovább ront a helyzeten!

IKREK (V. 21.–VI. 21.) –

A szerelemben érzi a változás előjeleit, de még nem tudja, melyik döntés lenne a jobb. Nem a szívére hallgat, hanem az eszére figyel. A munkahelyén egyre nehezebben boldogul, mert nem tudja kiszámítani munkatársai, főnökei reakcióit. Lehetőleg ne akarjon okosabbnak látszani senkinél, mert barátait is elveszítheti...

RÁK (VI. 22.–VII. 22.) –

Túlságosan elragadja a fantáziája, és olyasmit is valóságnak gondol a szerelemben, ami csak a képzeletében él. Ráadásul a nagy lótas-futásban egyre

kevésbé tud a munkájára figyelni és súlyos hibát vét! Lassítson kicsit, és térjen vissza józan önmagához...

OROSZLÁN (VII. 23.–VIII. 23.) –

Nagyon készül egy szerelmi találkára, ami ebben a hónapban esedékes, és úgy érzi, sokban függ tőle boldogsága. A munkájában viszonylagos nyugalom után kitör egy óriási vihar. Ettől semmi nem lesz gyorsabb, de alaposan felidegesíti környezetét! Ne így álljon bosszút a sérelmeiért, mert Ön is ráfázhat a lazására...

SZÜZ (VIII. 24.–IX. 23.) –

Hosszú távú terveket szövöget, de boldogsága attól függ, mennyi szeretetet vezet a lépteit! Hagyjon fel végre az érdekkapcsolatok ápolásával a szerelemben, mert érzelmileg úgy ki fog égni, hogy képtelen lesz szerelmet adni, ha rátalál végre az igazi Nagy Őre! Munkájában kemény ellenfelet kap egy új, okos, de kétszínű kolléga személyében! De ha lehet vele is tartsa be a fair play szabályait, ha győzni akar...

MÉRLEG (IX. 24.–X. 23.) –

A szeretetet nem drága ajándékokkal kell kifejezni. Egy kedves szó, egy meghitt este többet ér... Ebben a hónapban felborzolhatják idegeit a hivatalok. Nyugalom! Ez is elmúlik egyszer!

SKORPIÓ (X. 24.–XI. 22.) –

Válaszút elé kerülhet a szerelemben! Erre nem a partnere(i) ösztönzik, hanem a saját lelkiismerete... A munkájában az utóbbi időben túl sok baj érte, és most attól is boldog tud lenni, hogy ez a hónap nem tartogat újabb kellemetlenséget és meglepetést. Lehet, hogy fel kell(ene) keresnie bőrgyógyászát...

NYILAS (XI. 23.–XII. 21)

– Amennyiben változtatni akar az életmódján, itt az alkalom. Ha van bátorsága és jól dönt, teljesen megreformálhatja magánéletét. A munkában, ha érdekeit összetéveszti az érzelmeivel, nem lesz boldog! A feladatok sosem lehetnek tekintettel titkos vágyaira...

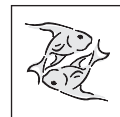
BAK (XII. 22.–I. 20.) –

A tartós kapcsolatban élők számára ez az időszak a békülés időszaka. Álljanak újra szeretett társuk mellé! Az egyedül élők számára a csodálkozás hónapja lesz az április, ami a szerelmi életüket illeti. A munka sokszor gyógyír a lelki bajokra. Ráadásul azzal a többlethasszonnal is jár, hogy végül gyorsabban célba ér. Börtönből levél várható, és ahonnan nem várná: örökség, külföldről pedig egy meghívás. Kollégája megfogja Önt rövidíteni. Talán szellemi, érzelmi tolvajlás ez, mint anyagi!

VÍZÖNTŐ (I. 21.–II. 19.) –

A szerelemben, ha egy józan szűz jegyű tanácsait követi, jó úton jár majd! A munkájában ebben a hónapban több főnöki dorgálást kap, mint egész évben együttvéve! Ha nem akar munkanélkülivé válni, szedje össze magát! Legyen pontos, mutasson fel eredményeket, és hozzon függetlenül is jó döntéseket. Ezt várják el Öntől!

HALAK (II. 20.–III. 20.) –

Érdekes hónap elé néz! Vagy a régóta tervezett randevúja jön össze végre a vágyott kedvesséssel, vagy jelenlegi társával sikerül újra feléleszteni a régi érzéseket! Ön nagyon szép ebben a hónapban, amire több ember is felkapja a fejét. Rendkívül jó passzban van! A munkájában jó lenne, ha előre dolgozna, hogy idegeskedés nélkül tudjon igent mondani egy pár napos utazásra kedvesével.

Segítsen, hogy segíthessünk!

Kati néni 67 éves kétegyházi oláh-cigány asszony. Míg testét betegség emésztí, napjait a nincstelenség, éhezés, fázás. Végső elkeseredésében tollat ragadott, hogy megírja szerkesztőségünknek sanyarú sorsát.

Egyedül él depresszióban szenvedő lányával és annak 6 éves kisfiával, akik helyett neki kell „gondolkozni”, mert ők nem képesek rá. Egyetlen fia, aki segíteni tudta a még harmincezer forint nyugdíjat sem kapó édesanyját, tizenhét hónapja váratlanul összeesett és meghalt. „Inkább engem vett volna magához az Úr!”, tör ki könny-

nyekben a fájdalom és értetlensége minden percben, mert nem érti az érthetlent, hogy miért pont az Ő fia, aki még beteg sem volt soha.

Sorolja bajait, testén a hasnyálmirigy gyulladásától a trombózisig, mutatja a kiválatlan receptek sokaságát, hogy hát miből is váltana ki, mert azt a kis pénzét is elvinné, ami van. Dolgozni nem tud, sem Ő, sem a lánya, aki még a házból sem tud betegsége miatt kimozdulni. Házában egyetlen szobában vannak összehúzóva, mert a ház többi része omladozik és életveszélyes. Csinálgatta Kati néni, amíg bírta a keze meg a lába, de egy jó ideje

már felállni is alig bír. A helyi önkormányzat néha egy-kétezer forintos segéllyel tud segíteni, de más lehetősége nincs. Sok a szegény cigány a faluban, ha tudna segítséget kérni mindegyiknek. Magyar szomszédai szánják meg néha ezzel-azzal, meg hát **néha jönnek jóslatok**, mert Kati néni örökölte a tehetségét. Megmondja a múltat, jelent és a jövőt. Jót és rosszat egyaránt. Kártyából, ólommal, tenyérből, szemből látja a sorsot. De azt soha nem mondja, mit adjanak a szerencsének, csak azt, hogy kedden, pénteken és vasárnap jöjjenek, mert az a sors napja... S hogy valós-e, amit

lát!? Számítson az én szavam! Szememből, majd az ősi kártyából arcomba zúdította az összes jelenlegi félelmemet és örömömet. A jövőt csak azért nem, mert nem kértem belőle... Elmondja mindenkinek, amit tudni akar a sorsáról, életéről, csak kicsit könnyebb legyen az élete.

A törődés emberséget jelent, törődjünk hát Kati né-nivel.

Felajánlásait a szerkesztőségén keresztül is megtehetik, vagy közvetlenül Kati néninek.

Farkas Mihályné
Tel.: 30/267-8368
5740 Kétegyháza
Damjanich út 17.
Lukács Ilona

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot
..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

.....

Előfizetési díj
egy évre: 2400,- Ft,
fél évre: 1200,- Ft,
negyedévre: 600,- Ft

*A megrendelőlapot és az előfizetési díját
a szerkesztőség címére kérjük eljuttatni:*

5001 Szolnok, Pf.: 77
Telefon:
(06) 56/513-952, 513-953, 513-954
*Előfizethető rózsaszínű
postai utalványon.*

FELHÍVÁS

**EU-s és Hazai Pályázatírásban jártas
szakembereket keres a Magyarországi
Szegények
és Romák Érdekvédelmi Közhasznú
Szervezete.**

**Iroda és levélcím: 1077. Budapest
Rózsa utca 20.
Demeter János – országos elnök**

**Tel: 06-30-309-37-22
Fax: 06-1-787-24-31
e-mail: demeterjanos10@freemail.hu**

**Jelentkezni lehet a hét minden napján
de. 9.00-tól este 20.00 óráig.**

**Demeter János
országos elnök**